

ครอบครัวของเรา

ทำดินเผา

เล่าโดย อาจุม

อุทิศแด่คุณพ่อคุณแม่ผู้มีพระคุณที่เคารพรักยิ่ง

ความน่า

คนที่ทำงานคลุกคลีอยู่กับเซรามิกหรือจะเรียกอย่างง่ายๆว่า เครื่องปั้นดินเผา มาตลอดชีวิตอย่างฉันนั้น เมื่อจะลองขีดๆ เขียนๆ จึงไม่พันเรื่องใกล้ตัว และจะมีอะไรที่สนุกกว่าชีวิตในวัยเด็กเล่า ดังนั้นฉันจึงเริ่มย้อนอดีต

เมื่อเริ่มต้น ฉันเขียนถึงความทรงจำของฉันตอนเป็นเด็ก โดยเล่าเรื่องผ่านเครื่องปั้นดินเผาที่ฉันเล่นฉันเห็นและฉันคุ้นเคยในโรงงานของพ่อ เขียนๆ ไปก็คิดว่าน่าจะเอาเรื่องที่แม่เล่าให้ฟังถึงความลำบากยากจนของพ่อกับแม่เมื่ออยู่เมืองจีน และการต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคจนสามารถมาประกอบอาชีพสร้างเนื้อสร้างตัวเป็นปีกแผ่นในเมืองไทยมาใส่ไว้ด้วย เพื่อเป็นบันทึกไว้ให้ลูกหลานได้เรียนรู้ว่า “ครอบครัวของเราทำดินเผา” มาตั้งแต่บรรพบุรุษ ควรที่เราจะภูมิใจและระลึกถึงพระคุณของท่าน

สำหรับผู้อ่านทั่วไปคงจะได้ประโยชน์บ้างไม่มากนักน้อยจากประสบการณ์ของเรา แม้วิธีการทำดินเผาบางอย่างที่เล่าถึงในหนังสือนี้ ปัจจุบันไม่มีผู้ปฏิบัติแล้วก็ตาม

ขอบคุณอาจารย์ศุภสิน สารพันธ์ ที่เขียนภาพลายเส้นบางภาพประกอบจากความทรงจำของฉัน และคุณทวีศักดิ์ แก้วบุรี ผู้จัดรูปเล่ม

อาจุ

พิมพ์วัลค์ วัฒนภาส

ซาอะเฮี้ยว

ครอบครัวของเราเป็นคนจีน บรรพบุรุษอาศัยอยู่ที่ตำบลปังโคย จังหวัดเตี้ยอัน มณฑลกวางโจว ประเทศจีน ประกอบอาชีพทางทำเครื่องปั้นดินเผา ญาติผู้ใหญ่ที่สุดที่ฉันเคยพบก็คือ อาม่า ซึ่งเป็นแม่ของพ่อ

เตี้ยของอาม่าเป็นช่างทำดินเผาคนหนึ่ง ฐานะยากจนมาก มีร้านดินเผาเล็กๆ ชื่อว่า ซาอะเฮี้ยว ของที่ทำเป็นหลัก คือ หัวกล้องยาฝิ่น ที่ทำจากดินแดง ทำเองขายเอง วันไหนเอาของไปขายได้เงิน เตี้ยก็มักจะแหวะสูบฝิ่นจนตึกตื่น และ ลืมทางบ้านไปเลย ลูกเล็กๆ ที่บ้านเฝ้าคอยการกลับบ้านของเตี้ยอย่างใจจดใจจ่อ หวังจะเห็นเตี้ยซื้อของกินกลับมาบ้าง คอยแล้วคอยเล่า ฝ้าแต่จ้องไปทางบานหน้าต่างที่มองเห็นถนนสายเล็กๆ ที่เตี้ยเดินไปขายของนั้น จนบ่อยครั้งผลอยหลับไปด้วยความหิวโหย

อาม่าแต่งงานเมื่ออายุเพียง 16 ปี กับชายที่มีอายุมาก ช่วยกันทำโรงงานซาอะเฮี้ยว อาม่าดูแลการผลิต ส่วนสามีเป็นคนขาย ต่อมาเมื่อสามีคนนี้เสียชีวิตลง อาม่าแต่งงานกับไซหู้ หรือ หัวหน้าช่างในโรงงานของตัวเองชื่อ โจ้วเจ็ก ล้ม ไซหู้คนนี้เป็นอากังของเรานั้นเอง มีลูกสามคน คือ คุณลุงสองคน และ พ่อของเรา

ในช่วงนั้นชาฮะเฮ็งทำเฉพาะของอบสี คือ ซี้ของขาวที่เผาแล้ว จำพวก
ถ้วยชามมาระบายลวดลายแล้วอบในเตา ส่วนมากเป็นชามตราไก่

ชาฮะเฮ็ง สถานที่แห่งนี้ จึงเป็นต้นกำเนิดอาชีพการทำเครื่องปั้นดิน
เผาของครอบครัวเราที่พอจะสืบสาวขึ้นไปถึงได้

บ้านแม่

แม่มาจากครอบครัวที่ยากจนในเมืองจีน อากังซื่อ ลีเจียง ค้วง อาม่าซื่อ โชวไซเตียง มีลูกทั้งหมด ๗ คน เป็นชาย ๒ คน หญิง ๕ คน ในจำนวนนี้มี ๒ คน คือ ตั่วอี (ตั้งเซียง-พี่สาวคนโต) และ ตั่วกู (ตั้งหยิน-พี่ชายคนโต) เป็นลูกที่ซื้อมา (คนจีนใช้คำว่า “ซื้อ” เนื่องจากยุคสมัยที่ข้าวยากมากแพง ไม่มีจะกินจริงๆ เขาขายลูกเพื่อให้ลูกได้มีกิน ไม่เช่นนั้นจะอดตายกันหมด)

ลูกอีกห้าคนมีชื่อไพเราะที่ล้วนเกี่ยวกับฤดูใบไม้ผลิ ผู้ชายชื่อ ชุงเซียง (ทิวทัศน์แห่งฤดู) ผู้หญิงสี่คนชื่อชุงลิ่ง (กล้วยไม้แห่งฤดู) ชุงเฮียะ (ใบไม้แห่งฤดู) ซีเฮียะ (ใบไม้ที่สวยงามแปลก) และ ชุงหก (วาสนาแห่งฤดู) แม่คือ ชุงทก (หลังแต่งงานแล้วใช้ชื่อ ลีม่อเจ็ง) และยังมีชื่อเล่นว่า ฮ่อยี้ (ค่างคาวน้อย) เนื่องจากแม่ชอบกินลำไย ต้นที่บ้านอากังมาก ทุกครั้งที่ลำไยออกลูก แม่จะป็นเก็บกินเหมือนจะแย่งกับ ค่างคาวที่มากินตอนกลางคืน แม่เล่าว่า เวลาไม่มีกับข้าว ก็จะมีลำไยสอง ลูกมากินกับข้าว

บ้านที่แม่เกิด เป็นบ้านที่อากังได้มาด้วยการไปขอเป็นลูกบุญธรรมให้กับครอบครัวที่มีอันจะกินครอบครัวหนึ่ง ลูกหลานเขาอยู่ไกล ไม่สามารถมาทำภารกิจเช่นไหว้บรรพบุรุษที่ตายไปแล้วได้ด้วยตนเอง ซึ่งในปีหนึ่งๆ มีหลาย

วาระโอกาส ไม่ว่าจะเป็นครุษ สารท เซ็งเม้ง ครบรอบวันตาย ฯลฯ อาจัง ต้องไปทำสัญญากับเขาว่าจะทำภารกิจนี้แทนจึงได้รับบ้านและโฉนดที่ดินนั้น มา แม่เล่าว่าต่อมาเกิดแผ่นดินไหวและบ้านหลังนั้นพังไป อาจังต้องไปขอยืม เงินเพื่อนบ้านที่นับถือกันมาสร้างหลังใหม่ ต่อเมื่อลูกสาวออกเรือน ได้สินสอด มา จึงนำมาผ่อนคืนให้ เขาไม่ได้คิดดอกเบี้ย นับว่ายังมีผู้อุปถัมภ์ในยามลำบากอยู่บ้าง

เมื่อยากจน ทุกคนในบ้านจึงต้องช่วยกันทำงาน อาจัง (ลุง) ทำงาน เป็นลูกจ้างในโรงงานที่ทำเครื่องปั้นดินเผาชั้นดีสีขาว (แปะเต่ง) ส่วนน้องๆ จะช่วยกันทำงานอยู่กับบ้าน งานที่ถนัดก็คือ การทำกาต้มน้ำชาดินเผา อาจังจะไปสั่งดินสำหรับปั้นกา ให้คนเขาขุดดินแะเป็นก้อนสี่เหลี่ยมๆ ทาบมา ส่งถึงบ้าน ช่วยกันตำดินแห้งให้ละเอียด นำไปแช่น้ำ แล้วจึงนำเอาดินที่ตก ตะกอนมานวดให้เป็นเนื้อเดียวกัน เวลาปั้นก็ปั้นกับแป้นหมุนซึ่งเป็นแป้นที่ทำ ง่ายๆ โดยขุดพื้นดินให้เป็นหลุมลึกลงไปราวครึ่งฟุต เส้นผ่านศูนย์กลางราว ฟุตกว่าๆ เอาตอไม้ที่แข็งแรงอันหนึ่งตอกลงไว้ตรงกลางหลุมเพื่อเป็นฐาน ด้าน บนของตอไม้มีแป้นหมุนที่ทำจากดินเผาเนื้อแกร่งครอบไว้ ระหว่างแป้นกับตอ ไม้ แม่บอกว่าเขาทาน้ำมันไว้เพื่อหล่อลื่น เวลาปั้นก็เอาดินที่นวดแล้วโปะลงบน แป้นหมุนที่ว่า จากคำบอกเล่าของแม่ฉันยังไม่ค่อยชัดเจนนักถึงการทำงานได้ ของแป้นปั้นแบบนี้สักเท่าไร

การปั้นกาต้มน้ำชา เริ่มจากอาอี (ป้า) ปั้นตัวกาและพวยกาด้วย แป้นปั้น ขูดแต่งเสร็จ อีกคนก็จะตัดพวยกาให้ได้โค้งพอดีกับตัวกา นำมา ติดเข้ากับตัวกาให้เรียบร้อย รวมทั้งติดมือจับด้วย ส่วนฝาภา ใช้วิธีกด ดินอัดลงในพิมพ์ที่ทำด้วยดินเผาเช่นกัน เพราะในสมัยนั้นยังไม่ได้ใช้ปูน พลาสเตอร์

ทุกคนมีหน้าที่ ต่างคนต่างทำงานในส่วนของตนอย่างเต็มที่ บางครั้งงานเร่งต้องทำตอนกลางคืนด้วย ในเวลาเช่นนี้อาม่าจะชักชวนลูกๆ ว่า “มาๆ เด็กๆ มาทำงานกันเร็ว...แม่จะเล่านิทานให้ฟังนะ“ แล้วอาม่าก็จะเริ่มเล่านิทานอิงประวัติศาสตร์ หรือ นิทานประโลมโลก โดยท่องเป็นคำกลอนให้ฟัง ทำให้งานหนักในคืนนั้นผ่านไปได้อย่างความเพลิดเพลิน ส่วนแม่ซึ่งตอนนั้นยังเล็กอยู่ ไม่ได้ช่วยทำงานอะไรนัก ก็นอนฟังนิทานไปจนหลับอยู่ใกล้ๆ อาม่าตรงนั้นเป็นประจำ ฉันประทับใจกับภาพนี้มาก มันคือความอบอุ่นที่เงินซื้อหาไม่ได้ แต่เป็นบางอย่างที่ความยากจนยังมีสิทธิเป็นเจ้าของ

นิทานที่อาม่าเล่า อาม่าจำมาอีกต่อหนึ่ง ท่องจำมาบ้าง อ่านหนังสือบ้าง บางเรื่องยาวถึง 10 เล่ม อาม่าไม่ได้เรียนหนังสือแต่ใช้วิธีจำอักษรเป็นตัวๆ แม่เองก็ไม่ได้เข้าโรงเรียนแต่เรียนจากพ่อ ตั้งแต่จำความได้ ฉันเห็นแม่นั่งคัดลายมือภาษาจีนอยู่ทุกวัน แม่จึงพออ่านออกและเขียนได้บ้าง แม่สามารถเล่าเรื่องราวจากพงศาวดาร เช่น สามก๊ก ได้ไม่เบาทีเดียว จะยกเอาสุภาพิตหรือ กลอนที่ไพเราะและมีความหมายลึกซึ้งให้พวกเราฟังเป็นคติเตือนใจได้ไม่น้อย คิดว่าส่วนหนึ่งคงได้มาจากอาม่าที่บ้านในเมืองจีนนั่นเอง

อาม่าเป็นคนพอมสูง ใจดี แต่ก็ดุเก่ง สุขภาพของอาม่าไม่ค่อยแข็งแรง และ เจ็บป่วยบ่อย จึงเสียชีวิตเมื่ออายุ 48 ปี ในขณะที่นั้นแม่มีอายุเพียง 8 ปี

เมื่อแม่อายุ 12-13 ปี แม่ก็เริ่มช่วยงานปั้นที่บ้าน และ ยังได้หัดปักผ้ากับเพื่อนบ้านอีกด้วย ต่อมาเมื่ออายุ 15 ปี แม่ได้ไปหัดถักไหมพรมกับพี่สะใภ้ โดยไปกินนอนอยู่กับพี่สะใภ้ถึงสิบห้าวัน ถึงแม้จะหัดได้เพียงลายเดียวแต่เป็นพื้นฐานที่ดีมาก เพราะเมื่อกลับมาที่บ้าน ก็สามารถหัดถักลายอื่นๆ ได้อีก โดยยืมเสื้อของเพื่อนบ้านมาถอดลายดู แม่เก่งมากเรื่องการฝีมือ น่าอัศจรรย์

มากที่ทุกวันนี้แม่ยังสามารถจำลายดัก และ วิธีดักไหมพรมหลายๆลายได้อย่าง
แม่นยำ หากแต่ว่า สายตาเท่านั้นที่เป็นอุปสรรค

บางครั้งแม่มีโอกาสดำออกจากบ้านไปซื้อข้าวของแถวร้านที่หน้า
ศาลเจ้า จึงได้เห็นพ่อซึ่งขายของอยู่ที่ร้านนั้น ใครๆเขาเรียกพ่อว่า “อาบวย
เสี่ย” ซึ่งแปลว่า เสี่ยคนเล็ก มีชื่อจริงว่า โจ้วบ้วยซัง พ่อเป็นหนุ่มหน้าตาดี
สาว ๆ จึงชอบมาแอบมอง ถึงแม่แม่จะไปซื้อของหลายครั้งแต่ทั้งคู่ก็ไม่เคยได้
พูดคุยกันเลย

วันแต่งงาน

เมื่อแม่มีอายุได้ 16 ปี พี่สาวของแม่ได้ให้ญาติเป็นแม่สื่อไปถามพ่อว่าสนใจน้องสาวคนเล็กหรือไม่ พ่อจึงไปปรึกษาผู้ใหญ่คืออาฆ่าแม่ของพ่อ, ซึ่งได้ไปไหว้เจ้าและเสีงเซียมซี ได้คำทำนายว่าพ่อจะได้คู่ครองที่ดี เหมาะสมดี ชีวิตจะมีความเจริญรุ่งเรือง ส่วนอาฆ่าพ่อของแม่, ก็ให้เพื่อนที่เป็นซินแสไปแอบดูพ่อ ซึ่งก็ได้กลับมาบอกว่า พ่อมีโหงวเฮ้งดีมากเหมาะสมและควรเป็นคู่ครองกัน

ผู้ใหญ่ทางพ่อนำของหมั้นซึ่งมีเพียงตุ้มหูทองคำหนึ่ง กับ ส้มมงคลอีกจำนวนหนึ่งมาที่บ้านแม่ หลังจากหมั้นกันได้ราวปีกว่าๆ ก็ถึงวันแต่งงาน ตอนนั้นพ่ออายุ 21 ปี ส่วนแม่อายุ 17 ปี ในวันแต่งงาน เจ้าสาวสวมชุดก็เพ้าสีแดงอมชมพู ผมงของแม่สีน้เงินต้องมัดให้ผมส่วนตรงกลางศีรษะสูงขึ้น ประดับดอกไม้ดอกไม้ที่ทำจากผ้าตัวนสีชมพู มีริบบิ้นทั้งชายลงมาสองข้าง รองเท้าสีแดงทำจากผ้าตัวนปักประดับเป็นลายดอกกุหลาบ ส่วนพ่อสวมชุดยาวถึงข้อเท้าสีฟ้า สวมรองเท้าผ้า

พ่อจัดเกี้ยวสองคนหาม 2 คันมารับแม่ที่บ้าน โดยมีผู้ใหญ่ท่านหนึ่งนั่งเกี้ยวคนหน้ามา สาวใหญ่คนหนึ่งเดินทางไปด้วยแม่เพื่อดูแลแนะนำแม่ในเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องพิธีการ เรื่องการแต่งตัว เมื่อเกี้ยวถูกหามกลับมาถึง

บ้านเจ้าปาวแล้วร่อยุ่สักพักก็มีผู้ใหญ่มาจูงมือเจ้าสาวเข้าบ้าน ขณะนั้นเป็น
เวลาประมาณเก้าโมงเช้า ต่อจากนั้นเป็นพิธีไหว้เจ้า พิธียกน้ำชาผู้ใหญ่ ตอน
กลางวันมีการเลี้ยงอาหาร พี่เขยของแม่มาเป็นพ่อครัวทำอาหารให้ด้วยตัวเอง
เป็นงานแต่งงานที่เรียบง่ายและง่ายที่สุด

จากบ้านเกิด

เนื่องจากการควบคุมจัดการไม่ดีพอ กิจการของชาฮะเฮ็งไปไม่รอด พ่อจึงต้องออกจากโรงเรียน ไปทำงานเป็นลูกจ้างร้านขายของชำใกล้บ้าน เมื่อตอนอายุ 18 ปี ร้านนี้อยู่หน้าศาลเจ้า พ่อทำงานที่ร้านนี้ได้ 6 ปี เจ้าแก่วอใจการทำงานของพ่อมาก พ่อทำบัญชี ทำกับข้าว ขายของหน้าร้าน และ ออกไปสั่งทำเครื่องปั้นดินเผาเพื่อมาขายที่ร้านและส่งไปขายที่กวางตุ้งอีกด้วย ต่อมาหลังจากแต่งงานแล้วเจ้าแก่วอจึงให้ไปคุมร้านแต่อย่างทีแสเซีย มณฑลกวางตุ้ง ร้านอยู่ไกลจากบ้านพอสมควร นาน 2-3 เดือน พ่อจะได้กลับบ้านครั้งหนึ่ง ทำงานอยู่ได้อีก 2-3 ปี สงครามจีน-ญี่ปุ่นครั้งที่สอง (พ.ศ. 2474 - 2488) ก็ปะทุรุนแรงขึ้น

ปี พ.ศ. 2482 พ่อถูกเกณฑ์ทหาร จึงหนีมาเมืองไทยซึ่งมีคุณลุงมาทำงานอยู่ก่อนแล้ว หวังว่าจะมีงานทำ จำต้องทิ้งลูกเมียไว้เบื้องหลังด้วยความอาลัยและห่วงใย

คุณลุงคนใหญ่ หรือ เรียกว่าอาแปะ มาเมืองไทยก่อนพี่น้อง เพราะมีเพื่อนชวนมาทำการค้าด้วยกัน เมื่อมาถึงเมืองไทย อาแปะกลับพบว่าเพื่อนคนนั้นได้เสียชีวิตไปแล้ว อาแปะจึงได้ไปขอความช่วยเหลือจากญาติทางอาม่า เขาให้ทำงานเล็กๆ น้อยๆ คือ ฝ้าเรือ ภายหลังจึงดิ้นรนหางานอื่นทำ โชคดีที่อาแปะได้รับความช่วยเหลือจากท่านขุนอนุสนธิ์ ร่วมลงทุนตั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผาชื่อ “เสียมล้อฉือซิเซียง”

ทำไหกะปิ ไหเต้าหู้ยี้ โดยท่านขุนฯ ให้ปืมชื่อท่านเป็นแบรนด์ลงบนบ่าของ ไหทุกใบ ต่อมามีการทำกระเบื้อง ท่อน้ำ และชาม อาแปะเป็นพี่ที่มีเมตตา พ่อจึงได้อาศัยและทำงานกับอาแปะ ความเป็นอยู่ก็พอไปได้แต่จิตใจนั้นคิดถึง ครอบครัวทางเมืองจีน ยังไม่รู้จะทำอย่างไร

ขณะนั้นทางเมืองจีนเหลือ อาม่า ป้าสะใภ้ (ภรรยาของคุณลุงคนที่สอง) กับลูกชาย แม่และลูกชายสองคน ความเป็นอยู่ลำบากมาก แม่กับป้า ต้องทำงานหนักเพื่อหาข้าวมาเลี้ยงทั้งหกปาก อาหารประจำวันเป็นข้าวต้มเหลวๆ บางมื้อใส่มันเทศผสมด้วย กินกับผักดองทำเอง ลูกสมอเค็ม วันตรุษหรือสารทจึงจะมีเนื้อหมูกิน ตอนลูกชายคนที่สองของแม่วันเกิดสี่ขวบ เขาบอกอาม่าว่า วันนี้นักเกิดเขาๆควรจะได้กินข้าวสวยไม่ใช่หรือ อาม่าถึงกับอึ้งกับความฉลาดพูดของหลานคนนี้ ในเวลากลางคืนแม่กับป้ายังต้องปักผ้ากันจนดึกดื่น มีเพียงแสงจากตะเกียงเล็กๆอันหนึ่งเท่านั้น หากใครสัปหงกจะถูกเปลวไฟจากตะเกียงที่ตั้งอยู่ตรงหน้าไหม้ผมเอา อักษรภาษาอังกฤษทั้ง 24 ตัว แม่สามารถจำได้จากลายปักนั่นเอง เพียงแต่ไม่รู้ว่าจะแต่ละตัวอ่านว่าอย่างไร

ระหว่างที่พ่ออยู่เมืองไทยนั้น กองทัพญี่ปุ่นขยายแนวรบ รุกหนักขึ้น ทุกหย่อมหญ้าถูกเป็นไฟ คนจีนถูกย่ำยีโดยเฉพาะผู้หญิงถูกข่มเหง แม่เองก็เกือบถูกเอาตัวไป แม่เล่าว่า แม่ต้องเอาเขม่าป้ายใบหน้าให้ดูสกปรกทำผมให้ยุ่งเหยิงดูไม่ได้ จึงรอดตัว ขณะนั้นเกิดข้าวยากหมากแพง คนอดอยากและล้มตายด้วยโรคระบาดเป็นจำนวนมาก ทางเมืองไทยไม่สามารถติดต่อ หรือ ส่งเงินมาให้ได้ตามปกติ

เมื่อความหายนะรออยู่เบื้องหน้า แม่จึงตัดสินใจหันที่ว่าจะไปเมือง ไทย อยู่ต่อไปคงตายกันหมด ป้าเองก็เห็นด้วย ป้าเสียสละด้วยการที่จะเป็นคนอยู่ดูแลอาม่า แต่ฝากลูกชายให้เดินทางไปกับแม่ แม่ต้องขออนุญาตอาม่าอยู่นาน

ชี้แจงถึงความจำเป็นทั้งหมด และ ถึงกับต้องคุกเข่าลงอ้อนวอนเพื่อความอยู่รอดของลูกหลาน จึงได้รับอนุญาต

แม้มีต่างหูอยู่คู่หนึ่ง แหวนทองสองวง ปิ่นปักผมอันหนึ่ง ป้ายิมดุ่มหู ญาติมาอีกหนึ่งคู่ ระหว่างนั้นก็วางแผนและเตรียมตัวเท่าที่จำเป็น เวลากกลางวันแม่ซ่อนของมีค่าเหล่านี้ไว้ในอ่างบัว ตกตอนกลางคืนแม่เอาของเข้าบ้านและซ่อนไว้ในหม้อเก็บปีศาจวะ วันหนึ่งมีทหารญี่ปุ่นเข้ามาค้นบ้าน แม่ตกใจมากแต่ก็ทำเฉยไว้ โชคดีที่ทหารไม่พบของที่ซ่อนไว้ ทองทั้งหมดซื้อตัวเรือได้ 4 ใบ สำหรับแม่ลูกทั้งสามและลูกชายคนเดียวของป่า

วันเดินทาง (พ.ศ. 2483) แม่มีอายุ 24 ปี ลูกคนโต 5 ปี ลูกคนรอง 4 ปี แม่สะพายลูกคนหนึ่ง อุ้มอีกคนหนึ่ง เดินลงเรือพร้อมหลานชาย แม่เล่าว่า พอมองกลับไปทางกลุ่มคนที่มาส่ง แม่เห็นอาลึง (พ่อของแม่) ยืนโดดเด่น ชัดเจน โบกมือให้ เพราะอาลึงเป็นคนตัวสูงมาก ภาพนั้นค่อยๆ เล็กลงๆ เมื่อเรือเคลื่อนออกจากท่า น้ำตาแม่ไหลอาบแก้ม ขอให้พ่อเป็นสุขๆเถิด

สิ่งของที่แม่นำติดตัวมามีเพียงเสื้อผ้าไม่กี่ตัว ผ้าผืนยาวไว้แบกลูก และเงินที่เหลืออยู่เพียง 20 ลอย (หนึ่งลอยซื้อลูกอมน้ำตาลได้หนึ่งก้อนหรือกล้วยได้หนึ่งลูก)

ในเรือโดยสารก๊วยเอียง (พระอาทิตย์สวาย) ชั้นล่างเป็นที่นอนรวม แต่ละคนหาที่ปูเสื่อ ที่ใครที่มัน เขาจัดอาหารให้กินเป็นข้าวต้มกับเต้าหู้ยี้และแกงจืดผักเป็นหลัก หมูเค็มที่แม่เอามาด้วยหมดลงในวันแรกๆ เรือแล่นผ่านเวียดนาม อ้อมเขมร เข้าสู่อ่าวไทยโดยใช้เวลาทั้งหมด 12 วันเต็มๆ จึงเข้าเทียบท่าที่บางรัก หัวใจแม่พองโตเมื่อนึกถึงคนที่มากอยรับ พ่อจากมานานถึงหนึ่งปี ชีวิตจากนี้ต่อไปจะเป็นอย่างไรแม่ไม่กลัวแล้วเพราะจะมีพ่ออยู่เคียงข้าง

พ่อมารอรับอยู่จริงๆ ขึ้นใจกันได้ไม่นานพ่อก็บอกข่าวร้ายกับแม่ว่า พ่อไม่มีเงินจะเสียค่าเช่าเมือง ให้แม่รออยู่ที่ด่านก่อน จากนั้นพ่อไปรบกวนขอความช่วยเหลือจากท่านขุนอนุสนธิ์ ขอให้ท่านช่วยมาเป็นผู้รับรองจึงสามารถรับแม่ลูกและหลานออกมาได้ ภายในเดือนนั้นพ่อก็ยังมีเงินพอจะไปจ่ายค่าเช่าเมือง ท่านก็ยิ่งกรุณาไปรับรองให้อีกหนึ่งเดือน โชคดีที่อาแปะได้รับงานกระเบื้องรายหนึ่งจึงมีเงินไปจ่ายค่าเช่าเมืองได้ในที่สุด พ่อช่วยอาแปะทำงานอยู่หลายปี ต่อมาพ่อได้แยกตัวออกมาตั้งโรงงานของตนเองร่วมกับหลานชายที่จังหวัดชลบุรี ชื่อว่า “โรงงานฮกเฮ็งทองเจริญ”

ป่าสะใภ้

แม่บอกว่า ในครอบครัวเราป่าสะใภ้เป็นผู้ที่มีพระคุณต่อพวกเรามาก ป่าแต่งงานกับลุงคนที่สอง เมื่อตอนที่แม่แต่งงานเข้ามาในครอบครัวแซ่โจ้วนั้น ป่ามีอายุ 35 ปีแล้ว มีลูกสองคน หญิงคน ชายคน ความจริงมีลูกสาวคนเล็กอีกคนแต่ตายเมื่อยังเป็นเด็กอ่อน สาเหตุเพราะตอนนั้นป่าโดนหมากัดเป็นแผลที่แขนหว่าหว่า ลูกเล็กกินนมจากอกแม่พลอยได้รับพิษจากจากบาดแผลไปด้วย

ชีวิตป่ามีแต่งงานกับงาน ป่าทำงานหนัก รับผิดชอบครอบครัวในฐานะลูกสะใภ้อย่างเต็มที่ มันเป็นวัฒนธรรมจีนที่เราปฏิบัติกันมาแต่บรรพบุรุษ โดยบุคลิก ป่าไม่ใช่คนมือเบาที่จะทำงานละเอียดได้ดี แต่ป่าก็ต้องช่วยกันกับแม่ทำงานปักผ้าเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว แม่เล่าว่าการปักผ้าของป่ากับแม่มีวิธีการต่างกัน แม่ปักไปหมุนเข็มไปทำให้เส้นด้ายพ่อนคลาย ปักถมพื้นที่ได้เต็มเร็ว ลายปักดูสวยนุ่มเนียน ส่วนบ้านนั้นยังปักเส้นด้ายยิ่งเขม็งเกลียวกันแน่น ปักถมพื้นที่ได้ช้า มองเห็นด้ายเป็นเส้นๆ ดังนั้นหากปักดอกไม้ตะกร้าหนึ่งบนผืนผ้า แม่จะทำเสร็จเร็วกว่าป่า นั่นเป็นวิธีการของแต่ละคน แต่ทว่าความมุ่งมั่นทุ่มเทนั้นไม่มีใครน้อยกว่าใครเลย

หลังจากส่งแม่มาเมืองไทยได้ไม่นาน ลูกสาวของป่าก็ออกเรือนไปที่บ้านเหลื่อเพียงอากับป่า ตอนนั้นสงครามยังไม่สงบ ป่าต้องพยายามทุกทางที่จะทำมาหากิน แม้ต้องเสี่ยงอันตรายของไปขายให้พวกญี่ปุ่น

ป่าแบกภาระเลี้ยงดูมาไม่ถึง 10 ปี จึงพากันลงเรือมาเมืองไทย สะใภ้คนไหน ทำอย่างป่าได้บ้าง

มาถึงเมืองไทยแล้วก็เชื่อว่าสบาย ป่าต้องเข้าใจจากความเจ้าชู้ของสามี ลูกมีภรรยาหลายคน ป่าทำงานหนักขึ้นไปอีกเพื่อจะไม่ต้องคิดเรื่องรอบตัว ป่าทำทุกอย่าง เช่น เก็บถ่านจากเตาอบ เก็บตะปูจากกองถ่านไปขาย ปั้นลูกหิน ตีรถเข้ากรุงเทพฯ เป็นเซลล์ขายลูกหิน ช่วงนั้นโรงงานเราทำขามตราไก่ ป่าก็ไปเก็บหินพันม้าจากภูเขาใกล้บ้านมาทำเคลือบ ป่าพาพี่สาวฉันไปด้วย เก็บกันตั้งแต่เช้าจนบ่าย พี่สาวเล่าว่าทั้งร้อนทั้งกลัวเพราะบนภูเขานั้นเปลี่ยว งานเหล่านี้ทำให้ป่ามีรายได้พิเศษ ป่าไม่ใช้เงินฟุ่มเฟือยเพราะหามายาก แต่ถ้ามีใครเดือดร้อนป่าก็ช่วยบ้างตามสมควร นับว่าป่าเป็นคนมีน้ำใจ

ป่ากับลูกชายไม่ค่อยลงรอยกันนัก เพราะแรงด้วยกันทั้งคู่ เป็นปากเสียงกันบ่อย แม่จึงต้องเป็นคนกลาง เวลาแม่พูดคนจะเชื่อฟัง ป่าโมโหมากที่ลูกชายฟังแม่มากกว่าป่า ถึงกับประชดว่าจะยกให้เป็นลูกของแม่ แม่เสียใจและร้องไห้ บอกป่าว่า อย่าคิดเช่นนั้น แม่พยายามพูดไม่ให้ป่าเสียใจ ความจริงแล้วลูกชายของป่านับว่าเป็นกำลังสำคัญในการค้าของบ้านเรา ร่วมงานกับพ่ออย่างเข้มแข็ง ในขณะที่แม่เป็นคนมีเหตุมีผล ลูกชายป่าจึงมักคุยปรึกษางานกับแม่บ่อยๆ แม่ก็เกรงใจเขาเหมือนกัน ตอนที่พี่ชายสองคนจะเข้ามาเรียนหนังสือในกรุงเทพฯ แม่ได้ขอความเห็นเชิงขออนุญาตจากลูกชายของป่า ซึ่งทำให้พี่สาวของฉันรู้สึกหงุดหงิดใจว่า ทำไมแม่ต้องไปขออนุญาตจากเขาด้วย ในภายหลังแม่จึงอธิบายให้ฟังว่า ลูกชายของป่านั้นเป็นหุ้นส่วนธุรกิจของพ่อ เราควรให้เกียรติและความสำคัญกับเขา เมื่อเขาเห็นด้วยและสนับสนุนแล้ว ในวันหลังเขาจะมาบ่นหรือว่าไม่ได้ ทุกอย่างก็เรียบร้อย

ลักษณะการทำงานสะท้อนอุปนิสัยของคนได้ แม่เป็นคนที่ยึดหยุ่น ผ่อนหนักผ่อนเบา เป็นผู้สร้างความปรองดองเสมอ ประกอบกับเป็นคนฉลาด คิดวางแผน ครอบครัวเราจึงผ่านพ้นวิกฤตการณ์มาได้หลายครั้ง

ครั้งมีหนี้สินนับล้าน แม่ช่วยพ่อคิด สิ่งแรกคือต้องลดจำนวนคนทำงานลงถึงแม้บางคนจะเป็นญาติก็จำเป็น แม่บอกว่าเรือกำลังจะจมต้องปลดสัมภาระลงบ้าง จากนั้นจึงเจรจากับเจ้านี่ขอยกเลิกดอกเบี้ยทั้งหมด ขอผ่อนชำระเงินต้นเป็นงวดๆ โดยจ่ายเป็นเช็คล่วงหน้า เจ้านี้ยอม หลังจากนั้นรายได้จากการค้าก็ถูกจัดการส่งให้เจ้านี่จนเป็นไทในที่สุด หลักการของแม่นั้น ดูไปแล้ว ไม่ต่างจากที่นักบริหารธุรกิจใช้กันตอนวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศนั้นเที่ยว แม่ให้หลักคิดว่า ถ้าผ้าคลุมของสักอย่างได้ไม่มีด ก็ต้องดึงผ้าให้ตึงขึ้น ก็จะสามารถคลุมได้มีด ในความหมายว่าผ้าตึงคือการตึงตัวเอง เช่น ทำงานให้หนักขึ้น ลดค่าใช้จ่าย ประหยัด ลดความสะดวกรสบายที่เคยมี เป็นต้น

ต่อมาป่าหาทางติดต่อญาติที่เมืองจีนจนสามารถพาแม่ของป่ามาอยู่เมืองไทยได้ ให้การดูแลแม่อย่างดี ป่าทำทุกอย่างให้กับคนในชีวิตของป่า แม้ว่าเขาเหล่านั้นจะเข้าใจหรือชื่นชมหรือไม่ก็ตาม คนไม่ค่อยจะเข้าใจป่ามากนัก บั้นปลายชีวิตของป่าช่างโดดเดี่ยว เจ็บเหงาและว่าเหว่ เจ็บป่วยอยู่หลายเดือนและจากโลกนี้ไปในเช้าวันหนึ่ง

ชีวิตของป่าถึงแม้จะเหมือนผ้าที่ป่าปักเอาไว้ เส้นด้ายตึงมากไป ไม่นุ่ม ไม่เนียนนัก แต่ป่าก็พยายามปักจนเสร็จ ป่าได้ทำหน้าที่อย่างดีที่สุดแล้ว ลูกหลานสำนึกในบุญคุณของป่าไม่มีวันคลาย

บ้านเมืองชล

ฉันเกิดที่จังหวัดชลบุรี ตำบลบางทราย อำเภอเมือง ในสมัยนั้น คนส่วนมากจะคลอดลูกที่บ้านโดยมีหมอต้าแยมมาทำคลอดให้ น้อยคนที่จะคลอดลูกที่โรงพยาบาล ฉันโชคดีที่พ่อไปรับพยาบาลผดุงครรภ์จากโรงพยาบาลมาทำคลอดให้ที่บ้าน

บ้านของเราอยู่ใกล้ทะเล เป็นบ้านไม้สองชั้น กว้างยาวคงอยู่ประมาณ 12 คูณ 12 เมตรเห็นจะได้ ช่างไม้ที่ปลูกบ้านเป็นคนวางตั้งชื่ออากีว จำได้ว่าตรงกลางบ้านเป็นโถงทั้งชั้นล่างและชั้นบน ชั้นล่างนั้นมีสองห้องนอน อยู่ด้านซ้ายและขวา ส่วนชั้นบนแบ่งเป็นด้านละสองห้อง รวมเป็นสี่ห้องนอน ฉันเกิดที่ห้องชั้นล่างนี้เอง พ่อตั้งชื่อให้ฉันว่า เป็ยะจู มีความหมายถึงไข่มุกและหยกเนื้อดี คำว่าหยกมาจากส่วนหนึ่งของชื่ออามาที่แปลว่าหยกสีแดง แม่บอกว่า พ่อตั้งชื่อให้ลูกทุกคนด้วยตัวเอง ตั้งได้เก่งมาก พ่อทำอะไรก็ตามแม่จะชื่นชมเสมอ

จากบ้านเราไปถึงทะเลระยะทางประมาณ 30 เมตร ตรงที่ใกล้กับทะเลที่สุดมีร้านค้าอยู่ร้านหนึ่ง ซึ่งติดกับบ้านที่อยู่ของเจ้าของที่ดินที่พ่อเช่าปลูกโรงงานของเรา ชายฝั่งแถบนั้นเป็นป่าชายเลนที่เต็มไปด้วยต้นแสม และโกงกาง ตรงบริเวณหน้าร้านค้านั้นมีสะพานไม้ยื่นลงไปในทะเลลึก 30 เมตร สำหรับให้เรือที่บรรทุกดินมาส่งให้โรงงานของเราเทียบท่าได้ ในละแวกบ้านของเราหรืออาจเรียกว่าทั้งบางล้วนเป็นชาวประมง ภาพที่เห็นชินตา คือ ภาพเรือหาปลาออกจากฝั่งตอนเย็นค่ำ แล่นออกไปเป็นแถวๆ โดยมีฉากหลังเป็นท้องฟ้าสีสวย

เมื่อลมทะเลเย็นสดชื่นพัดเข้าฝั่งมาในตอนเช้า น้ำก็ลงไปเยอะแล้ว เหล่าเรือหาปลาทยอยแล่นใบใกล้ฝั่งเข้ามาทุกที จากนั้นพวกเขาถือล่ำเลียงสัตว์น้ำที่จับมาได้ขึ้นบก บ้างได้มาก บ้างได้น้อย เอาขึ้นมาเทไว้ตรงที่ว่างๆแถวหาดทราย ที่เป็นรายใหญ่หน้อยก็เห็นรวมกันไว้ในศาลาหลังหนึ่งอยู่ในบ้านของตาปาน จากนั้นก็ช่วยกันคัดกุ้ง ปู ปลาต่างๆ มันสนุกเมื่อดูเขาคัดของกัน เสียงคุยดังเซ็งแซ่ รั้วบ้านตาปานอยู่ติดกับบ้านเรา นอกจากแกจะมีเรือปลาแล้ว แกยังมีอาชีพเลี้ยงเป็ด ไข่เป็ดแถวนี้มีไข่แดงสีส้มสวยเพราะเป็ดได้กินอาหารทะเล พวกปลาเล็กปลาน้อย หอยกระพงทั้งเปลือก ไข่เป็ดจึงอุดมด้วยคุณค่าทางอาหาร เมื่อใดที่แม่ต้องการของทะเล แม่ก็จะใช้ให้พี่ชายไปซื้อจากชาวประมงเหล่านี้ เราจึงมีอาหารทะเลสดๆกินกันเป็นประจำ

บรรยากาศรอบๆ บ้านเราเป็นดังที่เล่า ส่วนบ้านของเรานั้นเป็นโรงงานทำเครื่องปั้นดินเผา นอกจากตัวบ้านที่เราอยู่แล้วมีโรงที่มุงด้วยจากอยู่สองหลัง เป็นโรงยาวๆ โรงหนึ่งเป็นโรงพิมพ์กระเบื้อง ส่วนอีกโรงนั้นเป็นโรงที่มีเตาเผายาวๆที่เรียกว่าเตามังกรสำหรับเผาของ เช่น ลูกหิน ท่อน้ำดินเผา บริเวณด้านหลังเป็นโรงเตาอบสำหรับ เผาอบสีกระเบื้อง

ในความทรงจำของฉัน ชีวิตความเป็นอยู่เมื่อเด็กนั้นช่างสุขสบาย นึกถึงครั้งใดมีแต่ภาพที่สวยงามและบรรยากาศอันอบอุ่น

ถ้วยใส่สบู่

ครอบครัวเรานับเป็นครอบครัวใหญ่ พี่น้องร่วมท้องเดียวกันมีทั้งหมดเก้าคน เท่าที่ฉันจำได้ แม่เป็นแม่บ้านที่ระมัดระวังเรื่องใช้จ่าย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหารการกิน เสื้อผ้าของใช้ต่างๆ ถ้าทำเองได้เป็นต้องทำเอง โดยมีพ่อเป็นผู้สนับสนุนทางด้านเทคนิค และแรงงาน

สมัยนั้นผงซักฟอกยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย พ่อจึงทำสบู่ใช้โดยใช้น้ำมันมะพร้าวและโซดาไฟมาจากกรุงเทพ เมื่อผสมสองสิ่งนั้นด้วยกันในอ่างเคลือบใบใหญ่ ไม่นานนักจะกลายเป็นของเหลวข้นๆ พ่อไม่ลืมที่จะผสมผงครามลงไปด้วย จากนั้นเทน้ำสบู่ที่นั่นลงในลังไม้ฉำฉาซึ่งกรูไว้ด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ เมื่อทิ้งไว้ข้ามคืนสบู่ในลังไม้ก็แข็งตัว พ่อจะเอามือตัดให้ได้มาตัดให้เป็นก้อนสี่เหลี่ยมลูกเต๋าราวขนาดประมาณ 3 นิ้ว สำหรับมือเล็กๆ ของฉันมันออกจะใหญ่เกินไปสักหน่อย สบู่ที่พ่อทำมีกลิ่นฉุนแรงไปหน่อย ซักผ้าได้ขาวดี แต่ไม่เหมาะสำหรับลูตัว

ครั้งนั้นยังมีสบู่อีกชนิดหนึ่งเป็นสบู่เหลว เข้าใจว่าจะเป็นสบู่ถูตัวสำหรับผู้มีอันจะกิน เรียกว่า สบู่คาร์บอริก เมื่อสบู่เป็นของเหลว ก็ต้องมีภาชนะไว้ใส่ ตอนนั้นบรรจุก้นที่มีชื่อว่าพลาสติกยังไม่เกิด สบู่ที่มีฤทธิ์เป็นด่าง ภาชนะดินเผาจึงเหมาะที่สุดสำหรับสบู่เหลว เพราะจะทนกรดทนด่างได้ เราจึงได้งานทำถ้วยใส่สบู่จำนวนมาก

แม่ต้องลงแบ่นด้วยเพื่อให้งานเสร็จทันเวลา ช่างส่วนหนึ่งปั้นถ้วย ส่วน

หนึ่งพิมพ์ฝา อีกพวกหนึ่งชุดแต่งให้เรียบร้อยและได้ขนาด ตอนนั้นแม่มีลูกอ่อน เป็นพี่คนที่ 4 ที่ยังต้องดูแลอยู่ใกล้ตัว แม่จึงผูกเปลผ้าเอาไว้ที่เสาด้านหลังที่นั่ง ขึ้นไปไกวไป เป็นการไถ่ขุ่นใจในตัว และ ทำให้ลูกหลับดีด้วย เข้าทำงานงมือก็ไกวดาบก็แกว่ง แม่สามารถปั่นถ้วยได้ถึงวันละ 200 ใบ

คงเป็นเพราะงานเร่งมากกระมัง แม่ถึงกับไม่มีเวลาหุงต้มอาหาร ก็ตรงแถวๆแป้นปั่นนั่นเองที่แม่มีเตาอังโล่เล็กๆไว้อันหนึ่ง แม่ใส่ข้าวสารราวกำมือในหม้อดินแล้วปล่อยให้เคี่ยวไปเรื่อยๆ จนเปื่อยพร้อมจะเป็นอาหารสำหรับลูกน้อยที่นอนอยู่ในเปลให้อิ่มท้อง แม่ไม่เคยท้อใจให้ฉันเห็นสักครั้งไม่ว่างานจะหนักเพียงใด สถานการณ์จะเลวร้ายแค่ไหน

ลืมบอกไปว่า หม้อดินใบนั้นฝีมือแม่ปั่นเอง

ดิน

ในการทำเครื่องปั้นดินเผา ดินเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ที่เมืองจีนมีแหล่งดินที่ดีมากอยู่ที่ภูเขาเกาเหลียง จึงทำให้เครื่องปั้นดินเผาของจีนมีชื่อเสียงว่าสวยงามเป็นเลิศ ชื่อภูเขาจึงเป็นที่มาของคำว่า เคโอลิน เกาลิน เคโอลินไนด์ ซึ่งหมายถึงดินขาวบริสุทธิ์ที่ใช้ทำของชั้นดี เช่น กังไส หรือพอร์ซเลน

เมืองไทยก็มีแหล่งดินคือยูงมีใช้น้อย แต่สมัยก่อนนั้นยังไม่มี การสำรวจมากนัก จึงรู้จักนำมาใช้เพียงไม่กี่แหล่ง เช่น ดินลำปาง ดินปราจีน ดินแปดริ้ว

โรงงานของพ่อใช้ดินขาวสกัดหีบ ดินดำช่องมะเฟือง ดินแปดริ้ว และดินปราจีน เป็นหลัก ดินบางอย่างส่งมาทางเรือ ดังนั้นสะพานไม้ยาวหน้าบ้านเราจึงเป็นสะพานให้เรือดินมาเทียบ คนงานจะหอบดินขึ้นมา มือหนึ่งถือตุ้มมาอันหนึ่ง เมื่อเดินมาถึงก็ต้องยืนขึ้นไปบนตาชั่งเพื่อชั่งดูว่าดินที่หอบมาหนักเท่าใด พร้อมกับเอาไม้ตุ้มที่ถือมาเสียบลงในกระบอกอันหนึ่ง ก็จะได้จำนวนหอบและน้ำหนักดิน มานึกดูตอนนี้ก็แปลกเหมือน กันว่า ทั้งคนขายและคนซื้อดินช่างมีความละเอียดในการซื้อขายเสียจริงๆ ความจริงชั่งสักสิบหอบแล้วมาคำนวณค่าเฉลี่ยคูณกับจำนวนหอบก็น่าจะได้

เมื่อเด็กฉันเห็นชีวิตคนเรื่อนำพิสมัย บ้านลอยน้ำของเขาถูกจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ทุกตารางฟุตมีประโยชน์ใช้สอย จนทำให้ฉันอยากจะมีชีวิตบนเรือกับเขาบ้าง

เมื่อเรือลำหนึ่งออกจากสะพานไปแล้ว จุดที่เรือนั้นจอดจะกลายเป็นอยู่เรือ เวลา น้ำลงก็ยังมีน้ำส่วนหนึ่งขังอยู่ในอยู่ ในวันหยุด พวกเราจะพากันไปที่อยู่เรือนี้ ไปพร้อมด้วยฟาซีและถังอีกใบหนึ่ง พวกผู้ชายย่าโคลนลงไป ฉันทิ้งดูอยู่บนสะพานอย่างสุขใจ ในอยู่เรือพวกพี่ๆ ใช้ฟาซีช้อนกึ่งฝอยซึ่งถูกขังอยู่ในนั้นอย่างชุกชุม ช้อนไม่กี่ครั้งก็จะเอามาเทใส่ถังที่หนึ่ง ไม่ช้าก็ได้กึ่งฝอยมากพอเมื่อกลับถึงบ้าน แม่จะเอาแป้งสาตีกับไข่ใส่เกลือเล็กน้อยคนผสมกับกึ่งฝอยแล้วทอดเป็นแพๆ อร่อยอย่าบอกใครเชียย

ความจำเกี่ยวกับดินอีกอย่างหนึ่งที่ฉันจำได้คือ คนกินดิน ก็ดินขาว สัตหีบนั้นแหละ ผู้หญิงแพ่ท้องบางคนจะเอาดินนี้ไปเคี้ยวกิน เข้าใจว่าคงถูกใจรสผัดอมเปรี้ยวของดิน ถึงอย่างไรดินก็คงไม่เป็นพิษเมื่อกินเป็นจำนวนน้อยๆ เพราะในยาบางชนิดก็จะมีดินเป็นส่วนผสมอยู่ด้วย เช่น ยาเคลือบกระเพาะอาหาร

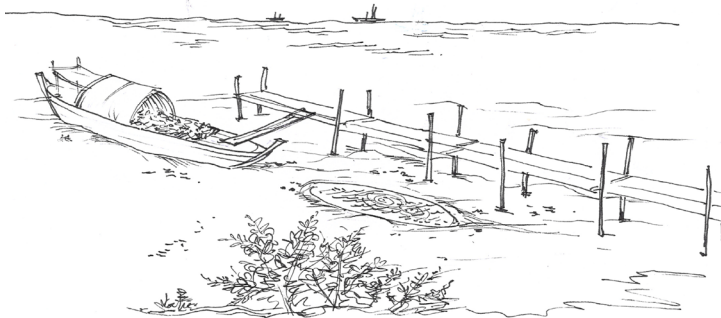
ดินต่างๆ ถูกกองไว้กลางแจ้ง เมื่อถึงเวลาจะใช้คนงานจะหาบดินไปเทลงในหลุมหมักดินตามสัดส่วนที่กำหนดไว้ หมักไว้สองสามวันจึงเอาเสียมกลับดินในหลุมนั้น เพื่อให้มีการแตกตัวและมีการผสมเข้ากันดีขึ้น ต่อจากนั้นจึงเอาดินนั้นมารวมกองเป็นกองใหญ่ แล้วใช้ลวดตัดเล่นไปมาในเนื้อดิน ตามแนวขนานกับพื้น เพื่อให้ดินแตกตัวมากขึ้นพร้อมกับแยกเอารากไม้ หรือรากหญ้าที่ติดอยู่ในดินออกมากับลวดตัด นำดินบางส่วนไปกองไว้บนลานกว้างเพื่อเหยียบให้เข้ากันอีกครั้งหนึ่ง ในขณะที่คนเหยียบดินเหยียบดินด้วยเท้าเปล่าไปรอบๆ เป็นวงกลมจะต้องจับเชือกที่ผูกโยงไว้กับขื่อเพื่อประคองตัว เมื่อดินเข้ากันดีแล้วนำไปกองไว้ตรงที่ช่างปั้นจะหยิบใช้ได้สะดวก ก่อนลงมือปั้นก็ต้องนวดอีกครั้ง

ช่างปั้นเมื่อปั้นของแล้ว หลังฝิ่งหมาดก็ต้องมีการตกแต่งโดยการขูดให้ของได้รูปร่าง ผิวเรียบ จึงเกิดซี้ดินจากการขูดแต่งเป็นเส้นยาวคล้ายเส้น

ก๊วยเตี๋ยวขึ้นเป็นกองย่อมๆ พี่ชายคนที่สี่จะชอบเล่นขี่ดินมากกว่าใครๆ แม่จึงตั้งฉายาให้ว่า “เจ้าขี่ดิน“ แต่พี่คงไม่ค่อยชอบฉายาตัวเองนัก จึงหาทางให้คนอื่นมีฉายาด้วย โดยจัดแจงตั้งให้น้องชายโดยเลียนแบบว่า “เจ้าเยียวดิน“ เรื่องจบลงที่น้องสาว คือ ตัวฉันพี่ตั้งฉายาให้ว่า “เจ้าตดดิน“ เรามักเรียกกันด้วยฉายาในโอกาสที่ทะเลาะกัน เรื่องนี้นับว่าเพี้ยนไปในทางลบ ไกลจากคำตั้งต้นที่น่ารักกว่า “ขี่ดิน“

อย่างไรก็ดี เมื่อตอนอายุสี่สิบกว่าพี่ชายที่มีฉายาว่า “เยียวดิน“ ได้เปลี่ยนนามสกุลของตนเองใช้นามสกุลใหม่ว่า “มัตติกาภัย“ (ด้วยเหตุผลส่วนตัว) เขาตั้งของเขาเอง ไม่ได้อาศัยพระหรือหมอดูคนใดเลย นามสกุลของเขามีความหมายว่า “สำเร็จด้วยดิน“

สำหรับเราแล้ว “ดิน“ รวมความสุข ความทุกข์ ความผูกพัน ความทรงจำ และประสบการณ์ทุกอย่างในชีวิต ค่าของดินสูงมากในจิตใจของเรา ฉันทึ่งอดที่จะเขียนถึงเรื่องของ “ดิน“ ไม่ได้เลย

โยกไปขบไป

การโยกและขบเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างแท้จริง วิธีการก็คือ เขาจะปั้นดินให้มีรูปร่างเหมือนกระทะ เป็นแท่งตัน ดูไปก็คล้ายขนมครกยักษ์ ส่วนกว้างสุดราวฟุตครึ่ง ผิวนราบเรียบ ส่วนท้องโค้งมน นำไปเผาจนแกร่งที่อุณหภูมิสูง เมื่อจะขบ เขาจะกองของเช่น ชี้เถ้าแกลบ เปลือกหอยแครงเผาไฟแล้ว ลงบนลาน นำเอาขนมครกยักษ์นั้นวางลงบนกองของวางเอาด้านท้องลง แล้วคนขบก็ขึ้นไปยืนบนขนมครกนี้โยกตัวไปทางซ้ายเหวี่ยงไปข้างหน้า หมุนไปทางขวาโยกไปด้านหลัง เลี้ยงตัวอยู่บนนั้นโดยพาขนมครกไปด้วย น้ำหนักคนโยกกับแรงเหวี่ยง ทำให้ชี้เถ้าถูกบีบดให้เล็กลงๆ และ ละเอียดมากขึ้นๆ จนสามารถนำไปใช้ทำน้ำเคลือบได้

ฉันชอบเล่นโยก และ ขบ มันให้ความรู้สึกที่ดีมาก เวลาที่เราเคลื่อนตัวไปได้รอบๆ บนกองชี้เถ้าโดยที่เท้าเราไม่เปื้อน หากจะเลิกเล่นก็เพียงแต่โยกมาตรงขอบ แล้วก็ก้าวขาลงไป เหมือนลงจากยานอะไรสักอย่าง การเล่นโยกไปขบไปนี้น่าจะเป็นเหตุที่ทำให้ฉันเป็นคนทรงตัวดีไม่ว่าจะเล่นสเก็ต สกี ฉันจะฝึกเป็นไต่ง่าย สามารถเลี้ยงตัวให้ศูนย์ถ่วงไม่หลุดออกนอกกรอบ

ชี้เถ้าที่ถูกขบละเอียดแล้วนี้ ถูกนำไปแช่น้ำไว้ในโถงเพื่อให้ละลาย ส่วนที่ละเอียดมากจะแขวนลอยอยู่ในน้ำ ส่วนหยาบหรือกรวดทรายจะนอนก้น แล้วจึงตักเอาน้ำชี้เถ้าขุ่นๆนี้ไปผสมกับน้ำเลน ได้เป็นน้ำเคลือบสำหรับเคลือบผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น โถงและโพน้าปลา แถบเมืองชลและระยองนี้ขึ้นชื่อว่ามือน้ำปลาดี มีโรงน้ำปลาหลายแห่ง เช่น น้ำปลาทิพรส

น้ำปลาตราตราซัง ตอนนั้นการบรรจุน้ำปลาในขวดแก้วยังไม่แพร่หลายนัก หรือ อาจจะยังเป็นของแพง จึงใช้ไหดินเผาซึ่งมีความคงทนต่อความเค็ม และไม่รั่วซึมมาบรรจุน้ำปลา ฉันทชอบยืนดูคนงานเคลือบไหน้ำปลาเธอร่างไหลงในกระทะบรรจุเคลือบขนาดใหญ่ แล้วใช้มือหมุนไหไปในน้ำเคลือบไหจะถูกเคลือบทั้งใบแล้วจึงเทน้ำเคลือบที่เหลืออยู่ในไหออกให้หมด จากนั้นจึงนำไปเข้าเตาเผา

การโยกและบดเลือนหายไปเมื่อมีเครื่องบดชนิดใหม่เข้ามาแทนที่ นำเสียดายภูมิปัญญาชาวบ้าน นี่ถ้าหากยังมีใช้อยู่จะเป็นเครื่องออกกำลังกายสำหรับสาวยุคใหม่ได้อย่างชนิดที่ว่า อุปกรณ์ของฝรั่งที่ประกาศขายกันโครมๆในทีวีต้องซิดซ้ายไปเลย

ขอเด็กเล่น

ใครทำเครื่องปั้นดินเผาย่อมคุ้นเคยกับแป้นปั้น จำได้ว่าที่บ้านมีแป้นปั้นขนาดใหญ่แบบอยู่บนพื้น ดินที่จะนำมาปั้นต้องผ่านการนวดให้เป็นเนื้อเดียวกันก่อน ตบให้เป็นก้อนกลมๆ ค่ะเนว่าพอสำหรับของที่จะปั้น แล้วจึงโปะดินลงตรงกลางแป้น ช่างปั้นจะมีบัดดี้คู่ใจคนหนึ่งเอาไว้ถีบแป้นให้หมุน พอแป้นเริ่มหมุน มือที่แข็งแรงทั้งสองข้างของช่างจะทั้งบีบทั้งกดก้อนดินด้วยความชำนาญเพื่อให้ก้อนดินได้ศูนย์จึงจะสามารถทำชิ้นต่อไปได้ เมื่อได้ศูนย์แล้วช่างจะใช้นิ้วเจาะตรงกลางก้อนดินให้เป็นหลุม แล้วประคองรีดดินให้กว้างออกหรือสูงขึ้น ตอนนี้น้ดินจะเป็นเหมือนทรงกระบอก ระหว่างปั้นช่างจะทำให้ทรงกระบอกอันนี้เปลี่ยนรูปร่างไปได้ตามจินตนาการ จะป่อง จะคอด จะหนาบางอย่างได้ทั้งสิ้น การปั้นดินจึงนับเป็นงานศิลปะแขนงหนึ่ง เมื่อไรที่แป้นหมุนช้าลง การปั้นจะไม่ได้ตั้งใจ บัดดีจะต้องหาจังหวะที่จะถีบแป้น ให้หมุนต่อไปด้วยความเร็วที่พอเหมาะ โดยไม่ทำให้การปั้นต้องสะดุด นับเป็นความสามารถเฉพาะตัวที่ไม่ควรเลียนแบบ ถ้าคุณไม่แน่จริง เพราะเท้าของคุณอาจไปปะทะเอาช่างปั้นผิดใจกันเปล่าๆ

ฉันจำภาพแม่ลงแป้นปั้นไม่ได้ คาดว่าแม่คงปั้นได้เร็วเพราะแม่มักทำอะไรรวดเร็วเสมอ ภาพที่จำได้แม่นเป็นภาพของช่างปั้นที่ชื่อต่อ ช่างต่อเป็นหนุ่มผิวขาว ผมหยักศก ร่างสมารต์ ท่าทางสง่า เวลาทำงานตั้งอกตั้งใจมาก ตาจ้องเขม็ง ช่างต่อไม่มีบัดดี้ แต่มีไม้กระบองคู่ใจอันหนึ่ง เมื่อนั่งตัวตรงประจำที่แล้ว แกจิกกระบองลงในหลุมตื้นๆที่แกเจาะไว้ที่แป้น อาศัยที่แกเป็นคนตัวสูงใหญ่แข็งแรงจึงสามารถแกว่งกระบองให้แป้นหมุนไปได้โดยไม่ยาก

เย็นนัก เรื่องวิธีหมუნแบบนี้ฉันเคยเล่าให้แม่ฟังแต่แม่ไม่เชื่อ ฉันยืนยันกับแม่ว่าช่างต่อทำแบบนี้จริงๆ

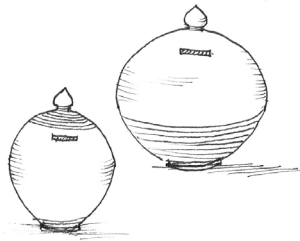
พวกเราเด็กๆชอบไปป่วนเปียนแถวบ้านขึ้น ขอให้ช่างปั้น หรือ พี่ชายคนโตซึ่งมีฝีมือปั้นพอใช้ ทำของพิเศษอย่างหนึ่งให้ นั่นก็คือ กระจุกอมสิน ใครอยากได้ขนาดไหน รูปร่างอย่างไร แกก็จะตามใจปั้นให้ได้หมด กระจุกอมสินมาตรฐานของพวกเรา มีหน้าตาคล้ายยอดสุหร่า ทรงป้อมๆ และมีจุดอยู่ด้านบน เมื่อถึงตาของฉัน ฉันจะจ้องมองทุกขั้นตอนของการปั้นกระจุกของฉันอย่างตาไม่กระพริบ จนการปั้นจบลงด้วยการบรรจุดินตรงหัวจุด เวลานั้นใจฉันพอง ตาวาวด้วยดีใจยิ่งนัก จากนั้นนำชิ้นงานไปผึ่งเพื่อรอให้ดินหมาดค่อนข้างแข็งหน่อยจึงชุดแต่ง แล้วใช้ใบมีดเจาะช่องสำหรับหยอดสแตงค์ ตากต่อไปจนดินแห้งดีแล้ว จึงนำไปเผาในเตามังกร ภายหลังจากการเผากระจุกแต่ละใบจะไม่เหมือนกันเลย ขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่วางเผาในเตา บางลูกโดนเปลวไฟมากก็จะมีส่วนที่สุกมันแฉาวาว สีตรงส่วนนี้จะคล้ำกว่าส่วนอื่น บางลูกอ่อนไฟหน่อยจะมีสีค่อนข้างสม่ำเสมอ แต่ไม่ค่อยเจ๋งในสายตาของเด็กๆ ทำให้ได้ลุ้นกันเวลาที่เขาเปิดเตาและมักมีการอิจฉากันเล็กๆ ในที่สุดทุกคนก็ทำได้และหันกลับมามองกระจุกที่ตัวทอดไว้ ของฉันสิสวยที่สุดเพราะไม่มีใบไหนเหมือนกระจุกของเราไม่มีช่องให้สามารถเปิดเพื่อหยิบเหรียญได้ เมื่อจะใช้เงินต้องแกะออกทางช่องหยอดเหรียญ จึงทำให้แกะเอาสแตงค์ออกยากหน่อย เสียหายที่ไม่มีเหลืออยู่สักใบ

สมัยนั้นข้าวของยังไม่แพง แต่แม่ก็ไม่มีเงินให้เราไปโรงเรียนมากนัก จะให้สลึงหรือสองสลึงเท่านั้น เด็กสมัยนี้อาจจะนึกภาพไม่ออก หนึ่งสลึงมีค่าเยี่ยงห้าสตางค์ ดังนั้นเงินในกระจุกจึงเป็นเหรียญพวกห้าสตางค์สิบสตางค์ ยกเว้นช่วงตรุษจีน จะมีธนบัตรใบละบาทหรืออย่างเก่งก็ 5 บาท กว่าๆจะเก็บเงินกิน

ก่ายเตี้ยวได้ขามหนึ่งก็ไม่ใช่ง่ายๆ เมื่อเราไม่สบายแม่จึงจะอนุญาตให้คนงานไป ซื่อก่ายเตี้ยวให้กิน จำได้ว่าขามละสองสลึง

วิธีหาเงินมาหยอดกระปุกอีกวิธีหนึ่งคือ การมุดเข้าไปใต้ถนนซึ่งยกพื้นสูงราวฟุตครึ่ง พอเหมาะที่เด็กเล็กๆอย่างเราจะคลานเข้าไปเพื่อเก็บเศษสตางค์ที่หล่นลงมาตามช่องกระดานพื้นบ้าน พวกเราคลานตามกันไป คนหนึ่งส่งไฟฉาย อีกคนต้องตาไวในการมองหาเหรียญ นับว่าคุ้มเพราะบางครั้งยังได้เจอของดีอย่างอื่น รวมทั้งสมบัติของตัวเองที่หายไปนานแล้วเข้าโดยบังเอิญอีกด้วย ได้เงินเท่าไรเราจะแบ่งกัน ก็ยุติธรรมดี

ของเล่นอีกอย่างหนึ่งเป็นตุ๊กตาซึ่งแม่ปั้นให้พี่สาวเล่น ฉันเกิดไม่ทันของเล่นสิ่งนี้ แม่ปั้นดินเป็นส่วนหัวและตัวตุ๊กตา ก่อนจะติดหัวกับตัวเข้าด้วยกันจะปั้นดินเส้นหนึ่งติดพาดลงบนปากให้ยาวห้อยลงมาสำหรับเป็นแขนแล้วจึงต่อหัวกับตัวให้ติดกันด้วยดินเหลวๆ จากนั้นคลึงดินให้เป็นเส้นเล็กมากๆแล้วพันกันเป็นเปียเอาติดเข้ากับหัวตุ๊กตา เป็นของเล่นอย่างดีที่พี่สาวยังจำได้ แม่ยังปั้นเปิดไถ่ให้อีกหลายตัว นอกจากนี้แล้วพวกเราก็ไม่มีของเล่นอะไรเป็นชิ้นเป็นอัน ได้แต่เล่นกันไปตามประสาเด็ก ผิดกับเด็กสมัยนี้ที่มีของเล่นมากมาย

ลูกหิน

ใครเคยเล่นลูกหินบ้าง? เด็กๆ สมัยนี้อาจไม่รู้จัก ลูกหินเป็นของเล่นที่เด็กผู้ชายชอบเล่นกัน ลูกหินทำจากดินเผา มีขนาดต่างๆ ขนาดเล็กมีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 2 เซนติเมตร และ ขนาดใหญ่ประมาณ 3 เซนติเมตร วิธีเล่น คือ ขุดหลุมที่พื้นดินเข้าหลุมหนึ่งสำหรับเป็นศูนย์กลางในการเล่น ก่อนอื่นก็ต้องโยนลูกหินไปที่หลุม ของใครใกล้หลุมมากที่สุดก็จะเป็นคนเริ่มต้น จากนั้นก็เริ่มตีลูกหินของตัวเองให้ไปถูกของผู้อื่นให้ไปอยู่ห่างจากหลุมเพื่อตัวเองจะได้ทยอยลงหลุม นับคะแนนจากจำนวนหลุมที่ทยอยได้ ฉันทันเป็นเด็กผู้หญิงจึงไม่ได้เล่นลูกหิน

ลูกหินเป็นสินค้าขายดีอีกชนิดหนึ่ง ในเวลากลางวันคนงานบางคนจะมีหน้าที่ปั้นลูกหิน แต่ตอนค่ำหลังอาหารแล้ว แมกกับป้าจะมานั่งปั้นลูกหินกัน ฉันทันจึงได้ร่วมวง ป้าจะควักดินก้อนประมาณลูกปิงปอง คลึงในฝ่ามือสองข้างอย่างรวดเร็ว ประมาณว่ากลมแล้ววางลงในกระบะไม้ วางเป็นแถวจนเต็มกระบะขนาดยาว 5 ฟุต กว้าง 1 ฟุต คลุมด้วยกระสอบผืนไว้ พอวันรุ่งขึ้นเมื่อดินหมาดแล้วจึงเอามาคลึงอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้ต้องประณีตหน่อย เพื่อให้ได้ลูกหินที่กลมและผิวเรียบ ขั้นตอนนี้ภายหลังเปลี่ยนไปใช้กระบะเหล็กขนาดพอดีมือ ตรงปลายกระบะทำเป็นแอ่งครึ่งวงกลมพอที่ลูกหินจะลงไปนอนได้ คลึงจนกลมได้ที่ แกรมต้องแตะน้ำมันเล็กน้อยเพื่อให้ผิวเรียบยิ่งขึ้นและไม่ติดแบบ

ลูกหินต้องแกร่งจึงจะนับเป็นลูกหินที่ดี ดังนั้นจึงต้องเผาในเตามังกร ซึ่งมีอุณหภูมิค่อนข้างสูง โดยเรียงลูกหินดิบใส่ลงในภาชนะดินเผาทนไฟที่มีชื่อเรียกเป็นภาษาจีน และ ใช้ทับศัพท์ว่า “จ้อ” ตำแหน่งที่วางในเตาน่าจะเป็นหัวเตา ซึ่งเป็นบริเวณที่อุณหภูมิสูงกว่าส่วนอื่นๆ

ภายหลังการเผา ลูกหินถูกนำมาเทกองรวมกัน และ เมื่อคลายร้อนแล้ว ก็จะนับใส่ลงกระสอบ ฉันทชอบงานนับลูกหินใส่กระสอบมาก สนุกดี และ รู้สึกภูมิใจที่มีส่วนช่วยที่บ้านทำงาน สองมือของฉันจะควานลูกหินนับทีละ 5 จนเต็มกระสอบ แล้วเอาเข็มอันใหญ่ร้อยด้วยเชือกกระสอบ เย็บปิดให้เรียบร้อย พร้อมนำส่งแหล่งใหญ่คือในสำเพ็งซึ่งเป็นแหล่งขายของเล่น

วันไหนที่ฝนตก เด็กๆ ออกไปวิ่งชนไม่ได้ ก็จะชวนกันเล่นลูกหินที่ได้ถุนบ้านพัก นับเป็นการดีเหมือนกัน

ท่อน้ำดินเผา

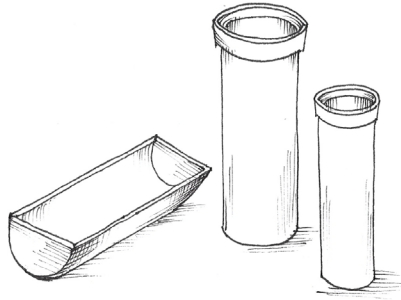
การทำท่อน้ำดินเผา จะต้องนำดินมาตีแผ่ให้เป็นแผ่นค่อนข้างใหญ่ ขึ้นกับขนาดของท่อที่จะทำ เมื่อดินเป็นแผ่นเรียบเสมอกันดีและได้ความหนาประมาณหนึ่งนิ้วแล้ว ก็จะมีวันดินที่ได้ โดยมีทรงกระบอกที่ทำจากแผ่นสังกะสีเป็นโครงด้านใน ม้วนเสร็จแล้วก็ต้องเชื่อมรอยต่อให้สนิทด้วยดิน ยกตั้งขึ้นแล้วเอาโครงออก วางผึ่งไว้บนพื้นที่เรียบ เสร็จแล้วจึงนำส่วนหัวซึ่งปั้นด้วยแป้นหมุนและหมาดเช่นกันมาเชื่อมต่ออีกครั้งหนึ่ง จึงเป็นอันสมบูรณ์ จากนั้นจึงนำไปเคลือบและเผาในเตามังกร เพื่อให้แกร่ง เคลือบสุกมัน มีความทนทานต่อการใช้งาน

ของอีกอย่างที่มีลักษณะคล้ายกันคือรางข้าวหมู สีนํ้าพวกนี้มักเป็นงานตามสั่งจากลูกค้า ทำเสร็จแล้วก็จะกองไว้เป็นพวกๆ ไป

เมืองชลเป็นเมืองน้ำเค็ม ขึ้นชื่อว่าคนดู ในความเห็นของฉันไม่ว่าที่ไหนก็มีทั้งคนดู คนดี มิใช่หรือ ตอนที่พ่อไปตั้งโรงงานใหม่ๆ มีนักเลงหัวไม้ชอบมารังแก พ่อจึงต้องอาศัยกำนันเป็นที่พึ่ง กำนันเอกเป็นคนน่าเกรงขาม เมื่อลูกบ้านเดือดร้อน แกจะมาที่บ้านถามไถ่ ช่วยเหลือ บางครั้งแม่จะทำอาหารเลี้ยงด้วย ท่านกำนันชมว่าแม่ทำกับข้าวอร่อย นับว่ามีความสนิทสนมกันพอใช้

ครั้งหนึ่งมีพวกผู้ชายที่เป็นคนเถร เข้ามาจับคนงานหญิงของเรา เทียวเดินเกะกะ พี่ชายใหญ่เห็นจึงเข้าไปบอกให้ออกไป เกิดเป็นปากเสียงกันถึงขั้น

ลงไม้ลงมือ ฉันจำได้ว่าแม่กับพี่สะใภ้ใหญ่ช่วยกันยกท่อน้ำจากกองแล้วทุ่มใส่คนเหล่านั้น จนพวกเขาต้องล่าทัพไป และเพื่อความแน่ใจว่าพวกเขาจะไม่กลับมาอีก พ่อก็ได้ไปแจ้งท่านกำนันเอาไว้ แม่บอกว่าพวกผู้ชายนั้นโดนกำนันจับไปมัดไว้ด้วย คงเช็ด จึงเลิกราไปไม่กลับมาแก้แค้น

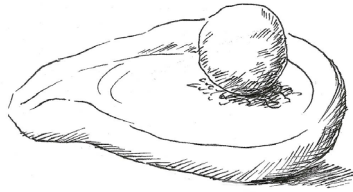
โกร่งบดยา

เมื่อเด็กฉันไม่ซีไรศ ดูจากภาพถ่ายเห็นเป็นเด็กตัวกลมๆ น่ารักๆ ถ้าเป็นสมัยนี้ อาจถูกส่งเข้าประกวดตั้งแต่เล็ก ในตำแหน่งเด็กสมบูรณ์ ซ้ำๆ นานๆ พวกเราจะได้รับยาถ่ายพยาธิซึ่งทำเป็นก้อนคล้ายเจดีย์เล็กๆ มีสีสวย บ้างเขียวอ่อน บ้างชมพู แต่ฉันเกลียดมากเพราะมันมีรสหวานแสบคอ แกรมกินแล้วรู้สึกหะอืดหะอม ไม่นั่นใจว่าพอไปซื้อมาหรือหมอต่านใดแนะนำ นับว่าพ่อก็มีความห่วงใยดูแลสุขภาพของพวกเราอย่างดี

ในบางครั้งพวกเราก็จะถูกพี่ชายคนโตต้อนไปบ้านหมอแพน ซึ่งเป็นผู้ที่ชาวบ้านแถวบางทรายใต้พึ่งพายามป่วยไข้ โดยมากแล้วพวกเราจะถูกกวาดคอ แกมียากวาดสีดำ ขมมาก เข้าใจว่าผสมเหล้าโรงด้วยเพราะฉันจกกลิ่นได้ เด็กแต่ละคนเดินเข้าไปหาแกอย่างกลัวๆ หมอแพนใช้นิ้วชี้กวาดคอ นิ้วของแกใหญ่มากทีเดียว เวลากวาดเข้าไปในคอ เราก็จะตาเหลือก ทำท่าจะอ็อกกันตามๆ พี่ชายเล่าว่าเมื่อครั้งแกไปจับบุงทะเลนั้นแกโดนปูกัดจนนิ้วกลางเน่าและต้องเสียนิ้วไป ดังนั้นหมอแพนจึงมีแค่สื่อนี้

ในเวลาต่อมาคงมีคนทำยากวาดบรรจุของมาขาย แม้ก็จะเป็นคนกวาดคอลูกเอง โกร่งบดยาของแม่ไม่รู้ว่าเป็นแบบมาจากที่ไหน แม่ปั้นของแม่เอง ทรงรีๆ ปลายข้างหนึ่งเรียวและมีร่องสำหรับเหย้าได้ โกร่งบดยานี้แม่จะไม่เคลือบ เป็นเพียงดินเผา และใช้ลูกหินเป็นตัวบด แม่ใช้โกร่งบดยานี้บดทั้งยากวาดตราไปโพธิ์และบางครั้งก็จะเป็นพวกยาเม็ดลดไข้เพื่อให้น้องเล็กๆ กิน พอบดกับน้ำเสิร์ฟก็เทใส่ช้อนแล้วป้อนน้อง

ฉันคิดว่าแม่เป็นคนขยัน ไม่อยากเสียเวลาทำงานเดินไปหยิบของนั้นที่ โนนที แม่จึงมีตะกร้าหวายประจำตัวอยู่ใบหนึ่ง ในนั้นมีของสารพัด ไม่ว่าจะเป็น มีด ทวี กีบติดผม ไม้จิ้มฟัน กุญแจ และ ในบรรดาของเหล่านั้น โกร่ง บดยาพร้อมลูกหินและซองยาต่างๆ ก็รวมอยู่ด้วยไม่เคยขาดหายไป พร้อมให้ หยิบใช้ได้ทันที

หมอนิวชาลาเปากับขามปลาช่อน

ร้านค้าขายทะเลตามที่เคยเล่าไว้ นั้น เจ้าของเป็นคนจีนที่อพยพจากกรุงเทพฯ ตามพ่อกับแม่ของเรามา นับเป็นญาติห่างๆ กันด้วย พวกเราเรียกเธอว่าอาซ้อ อาซ้อเป็นคนใจดี พุดเพราะ มารยาทเรียบร้อย เป็นคนน่ารัก สามีกะเสียชีวิตเมื่ออายุไม่มากนักด้วยเส้นโลหิตในสมองแตก แก่เศร้าเสียใจมาก และได้ครองตนเป็นโสดมาจนแก่เฒ่าตามธรรมเนียมของจีนโบราณ อาซ้อไม่มีลูก แต่ได้ขอเด็กมาเลี้ยงเป็นลูกบุญธรรมถึง 3 คน

ร้านของอาซ้อมีสินค้ามากหลายยกเว้นอาหารสด วันหนึ่งๆ มีคนเข้าร้านแถมมาก เพราะแถวนั้นนอกจากชุมชนชาวประมงแล้ว ยังมีโรงปั้นถึงสองโรง ช่วงตอนเช้าเป็นสภากาแฟที่คึกคัก ไม่ว่าจะเป็นกาแฟร้อน โอเลี้ยง อาซ้อชงได้อร่อย เข้มข้น เป็นการชงแบบใส่กาแฟลงในถุงผ้า และ เทกรองกลับไปกลับมา พอได้ที่ก็เทน้ำกาแฟลงในถ้วยแก้ว เติมนมข้นสัก 2 ช้อน แถมนมสดอีกเล็กน้อย จะเอาอะไรมาแลกก็ไม่ยอม ยังจำกลิ่นอายติดใจอยู่ เด็กอย่างฉันได้กินอย่างมากที่สุดนมข้นชงเติมหางกาแฟ แค่นี้ก็อร่อยแล้ว

พวกไซหู้ ซึ่งหมายถึงบรรดาช่างจากโรงปั้น จะแวะมากินกาแฟกับปาห้องโก๋ รวม ทั้งชาลาเปาหนึ่งร้อนๆ พลังวิพากษ์วิจารณ์ข่าวคราวในหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งดูเหมือนจะไม่มีพิมพ์ไทย มีแต่พิมพ์จีน อาซ้อแกก็จะชงกาแฟมือเป็นระวิง

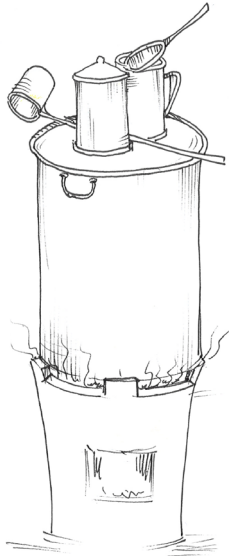
หม้อต้มกาแฟโบราณ มีช่องเจาะไว้สองช่องสำหรับใช้ระบายจิ้งน้ำ เดือดมาชงกาแฟ อาซ้อมักจะสวมหม้อหนึ่งซาลาเปาเข้าไว้บนช่องใดช่องหนึ่ง เพื่ออาศัยไอน้ำร้อนหนึ่งให้ซาลาเปาร้อนและนุ่มน่ากิน ในความทรงจำของฉัน หม้อหนึ่งนี้เป็นดินเผา สีออกขาวนวลๆ สูงราวแปดนิ้ว กว้างราวหกนิ้ว ที่ก้น เจาะรูให้อิน้ำผ่านได้ และมีฝาปิดด้วย ซาลาเปาร่อยมากมีไส้หมูกับไส้ถั่วดำ ใครมาสายหน่อยจะผิดหวังเพราะหมด

ขนมต่างๆ ในร้านเป็นขนมเกลียว ขนมหูช้าง บ้าปิ่น ท็อฟฟี่ ข้าวเกรียบ นอกจากขนมแล้ว ยังมีจับฉลากอีกด้วย ของรางวัลล้วนล่อใจให้เด็ก อย่างเราขอเงินแม่มาชิงโชค ตอนนั้นมีรางวัลที่หนึ่งเป็นขามดินเผาขนาดขามแกง ในสายตาของฉันมันช่างสวยเหลือเกิน ขามเป็นดินเผาอย่างดีสีขาว เนื้อละเอียด ค่อนข้างบาง น่าใช้ จุดเด่นคือมีรูปวาดปลาสีส้มว่ายน้ำอยู่กลางดงสาหร่าย แถมน้ำพุพุ่งน้ำพุอยู่ตรงก้นขาม ตอนนั้นฉันคิดว่าเป็นปลาซ่อนความจริงอาจเป็นพวกปลาการ์ป ยิ่งดูก็ยิ่งชอบ อยากเป็นเจ้าของ

ฉันคงหมดเงินไปหลายสตางค์ ที่ได้มากลับเป็นแค่ท็อฟฟี่ห่อด้วยกระดาษย่น หรือ ไม้ก้ำปลาหมึกบดซุบน้ำตาล น่าสงสาร จนเมื่อโตขึ้นถึงได้รู้ว่าการเล่นจับฉลากนั้น คนขายเค้าจะอุ้บอุ๊บ เก็บเบอร์ที่เป็นรางวัลใหญ่ไว้ก่อนเพลอๆ จะไม่ติดกลับเข้าไปด้วยซ้ำ จะโทษใครดีละ โทษที่เราอยากได้จนไปเป็นเหยื่อเอง หรือ โทษคนขายที่เอาเปรียบ ฉันบอกไม่ได้ว่าอาซ้อทำหรือเปล่า แต่ฉันยังคงให้ความเคารพรักแก เคยแวะไปหาอีกหลายครั้ง แกก็ยังเอ็นดูฉันไม่เปลี่ยนแปลง ต้อนรับพวกเราที่ไปเยี่ยมอย่างอบอุ่นเสมอ ถึงแม้ชีวิตของแกไม่สุขสบายนักเมื่อแก่ อาซ้อมีอายุยืนเกือบ 90 ปี เมื่อแกเสียชีวิต ฉันได้ไปส่งแกที่สุสานด้วย

เมื่อฉันจับฉลากขามปลาช่อนไม่ได้สักที มันจึงฝังใจฉัน ทุกวันนี้เมื่อไปซื้อ
ข้าวของ เห็นขามที่มีลวดลายทำนองนี้ก็จะนึกถึงอาซ้อ

บางสิ่งบางอย่างจะคงคุณค่าในใจของเราเสมอ แม้จะไม่ได้เป็นของเรา
ให้จับต้องได้

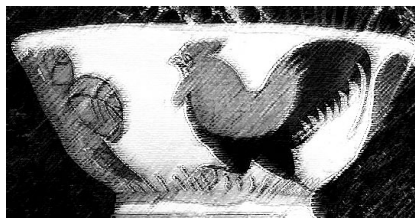
ชามตราไก่

มนุษย์เราไม่ว่าไปอยู่ที่ไหน วัฒนธรรมก็มักจะติดตัวไปด้วยเป็นธรรมดา เช่น คนจีนที่อพยพไปตั้งถิ่นฐาน ยี่ที่ต่างๆ ทั่วโลก ได้นำเอาวัฒนธรรมการใช้ตะเกียบคีบอาหารติดตัวไปด้วย เท่าที่ทราบยังไม่เห็นชนชาติใดใช้ตะเกียบ เป็นอุปกรณ์ในการกินอาหารนอกจากชาวจีน เกาหลี และ ญี่ปุ่นตะเกียบคู่กับชามอย่างไม่ต้องสงสัย จะพวยข้าวต้มหรือข้าวสวยไม่เกียง

แต่เดิมชามตราไก่เป็นสินค้าจากเมืองจีน มีสีสดเพราะเขียนลายด้วยสีบนเคลือบ ตัวไก่และหงอนไก่เป็นสีส้มแดง ทางสีดำ พื้นหลังเป็นต้นกล้วยสีเขียวอ่อนและสีเขียวแก่ ประดับด้วยดอกโบตั๋นสีชมพูม่วง ต้องเผาสองครั้งคือเผาชามเคลือบครั้งแรกก่อนแล้วจึงเผาเคลือบอีกครั้ง ต่อมาเมื่อเกิดสงครามการค้าสินค้าจากเมืองจีนต้องหยุดชะงักลง ภายหลังจึงมีผู้พยายามทำขึ้นใช้ในเมืองไทยแต่เปลี่ยนเป็นเขียนด้วยสีใต้เคลือบเพื่อจะเผาเพียงครั้งเดียว ชามรุ่นนี้จึงไม่มีสีสดเหมือนของเดิม ตัวไก่มีสีเขียว ทางสีน้ำเงิน ดอกไม้สีชมพูซีดๆ ใบกล้วยสีเขียว

โรงงานของลุงที่กรุงเทพฯทำชามตราไก่ได้คุณภาพดี ที่เมืองชลฯ โรงงานของพ่อใช้ดินจากแหล่งดินในพื้นที่ที่อยู่ใกล้โรงงานมากกว่าจะใช้ดินจากแหล่งดินอื่นที่อยู่ไกล ถึงแม้คุณภาพดินจะไม่ดีมากนัก เช่นดินปราจีนฯ

การทำขามตราไก่เริ่มจากการนำดินที่ตำจนละเอียด หมักกับน้ำ กรอง แล้วทิ้งให้ดินตกตะกอน นวดจนดินที่ได้นั้นเข้าเป็นเนื้อเดียวกันแล้ว ตัดดินเป็นแผ่น นำดินมากดลงในแบบพิมพ์จะได้ขามดินที่ไม่มีขา หลังจากนั้นจึงนำมาลงแป้นเพื่อต่อขาอีกทีหนึ่ง แต่ก่อนขามมีลักษณะเป็นเหลี่ยมๆหน่อย ไม่กลมเหมือนสมัยนี้เพราะไม่ได้ปั้นด้วยเครื่อง หลังจากแห้งแล้วจะตกแต่งเขียนลาย ช่างแต่ละคนมีฟู่กันอยู่ในมือสามอันเพื่อความรวดเร็วในการระบายสี ตัวดไม้ก็ครั้งก็เสร็จ ฟอมีฝีมือเขียนลายไก่ได้สวยเหมือนกัน จากนั้นจึงเคลือบขามด้วยน้ำยาเคลือบแล้วนำบรรจุลงในกล่องดินทนไฟที่เรียกว่าจ้อ นำจ้อเข้าเรียงซ้อนเป็นตั้งในเตามังกร เเผาไฟค่อนข้างสูงประมาณ 1,250 องศาเซลเซียส ช่างเตาสุมพินติดต่อกันเป็นเวลาสองสามวันทั้งวันทั้งคืน เวลากลางคืนมองเห็นเปลวไฟที่แลบออกมาตามตาไฟดูคล้ายมังกรพ่นไฟน่ากลัว เมื่อได้อุณหภูมิแล้วจะปิดช่องไฟทุกช่อง ทิ้งไว้ประมาณหนึ่งวันจึงจะเริ่มๆเปิดเตาได้ คนงานยกจ้อออกจากเตาและจัดการนำขามออก ทำการคัดเลือกแล้วมัดเป็นตั้งด้วยเชือกเพื่อส่งขายต่อไป

กระเบื้องดินเผา

จะว่าไปแล้วสินค้าหลักของโรงงานพอก็คือ กระเบื้องเคลือบดินเผา ทุกหนแห่งในประเทศไทย จากเหนือจรดใต้ ตะวันออกจรดตะวันตก จะมีกระเบื้องเคลือบของฮกเฮ็งอวดสีสีนสวยงาม อยู่บนหลังคาโบสถ์ หรือศาลาการเปรียญ อยู่ทั่วไป ช่างน่าภูมิใจจริงๆ

กระเบื้องนี้มีลักษณะคล้ายเกล็ดปลา แผ่นยาวประมาณ 10 นิ้ว กว้างประมาณ 6 นิ้ว ปลายมน เคลือบเป็นมันด้วยเคลือบสีเหลือง เขียว แดง ประมาณครึ่งแผ่น เวลาพุ่งขึ้นหลังคาเขาจะมุงสลับสีกัน การทำกระเบื้องนี้แม่เล่าว่า ทำกันมาตั้งแต่สมัยครอบครัวพอยังอยู่ที่เมืองจีน

วิธีทำแผ่นกระเบื้องนั้นไม่ยาก คนงานจะเอาดินเหนียวโปะลงในแบบไม้ กดดินให้เต็มแบบ แล้วใช้ลวดตัดดินส่วนเกินออก ก็จะได้แผ่นกระเบื้องนอนอยู่ในแบบ จากนั้นเอาฝ่ามือที่แห้งวางลงบนแผ่นกระเบื้อง เมื่อยกมือขึ้นแผ่นกระเบื้องก็จะติดมือขึ้นมา แล้วจึงเอาไปวางไว้บนแผ่นกระดาน ทิ้งไว้จนค่อนข้างหมาดแล้วจึงนำมาชุบน้ำให้เรียบด้วยไม้ไผ่เหลาบางๆ อีกที

แผ่นกระเบื้องทุกแผ่น ต้องมีตะขอสำหรับเกี่ยวยึดกับไม้ระแนงบนหลังคาเพื่อไม่ให้กระเบื้องไหลลื่นลงมา ทำตะขอโดยปั้นดินเป็นรูปสามเหลี่ยมติดที่ฐานด้านในของแผ่นกระเบื้องเรียกว่าการติดจุก การเก็บกระเบื้องจะเอาด้านที่เรียบปะกบเข้าด้วยกันแล้ววางซ้อนสลับกันเป็นตั้งไว้ ทิ้งไว้ระยะหนึ่งแล้วพลิกกลับเอาแผ่นล่างขึ้นบน วางซ้อนสลับกันอย่างเดิมเพื่อกันการโก่งของ

แผ่นกระเบื้อง

หลังจากแห้งสนิทดีแล้ว จึงนำเข้าเผาในเตากลมซึ่งมีอุณหภูมิประมาณ 800 องศาเซลเซียส เรียกว่าการเผาดิบ เนื้อกระเบื้องที่เผาดิบแล้วมีสองสีคือ สีขาว และ สีอิฐขึ้นอยู่กับชนิดของดินที่ใช้ กระเบื้องสีขาวเหมาะกับเคลือบสีเหลือง สีเขียว สีน้ำเงิน จะให้สีสด ส่วนกระเบื้องสีอิฐเหมาะกับเคลือบสีแดง และสีน้ำตาล

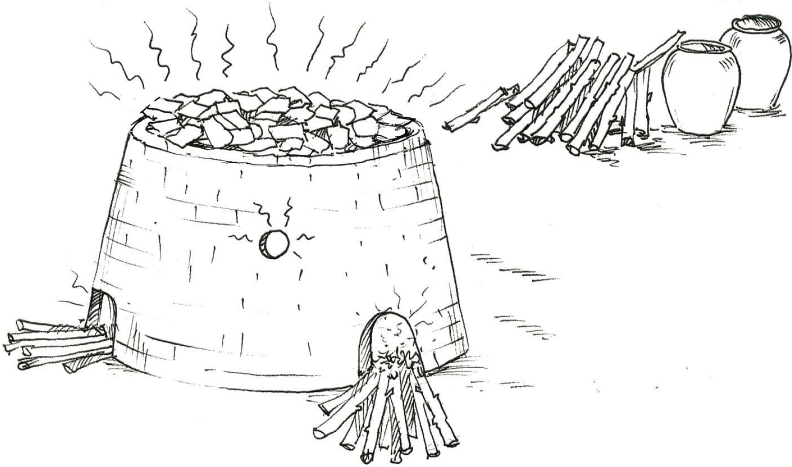
การเล่นอย่างหนึ่งเมื่อเด็ก คือ การเล่นพิมพ์กระเบื้องเลียนแบบที่คนงานเขาทำกัน นับว่าเป็นการเล่นที่ดีมีประโยชน์ ทำให้ฉันทึ่งกับดินตั้งแต่นั้นมา

จากเตากลม กระเบื้องก็มีความแข็งแรงพอที่จะนำมาเคลือบผิวด้วยน้ำเคลือบ พร้อมสำหรับนำไปอบสีเคลือบต่อไป

เตาอบสีเคลือบกระเบื้องนี้นับเป็นภูมิปัญญาของคนโบราณ เป็นเตาสองชั้น ชั้นในสำหรับบรรจุกระเบื้องที่จะอบสี ช่องว่างระหว่างชั้นนอกกับชั้นในเป็นทางที่ความร้อนจากฟืนที่เผาไหม้อยู่ใต้เตาจะผ่านขึ้นมา ทำให้ความร้อนกระจายไปทั่วเตา ผนังชั้นในนี้กันไม่ให้เปลวไฟกระทบโดยตรงกับกระเบื้อง อันจะทำให้เคลือบเสียหายได้ เมื่อบรรจุกระเบื้องเต็มเตาแล้ว ช่างเตาจะปิดด้านบนของเตาเพื่อรักษาความร้อนในเตาไม่ให้อุณหภูมิสูญออกไปมาก โดยใช้แผ่นกระเบื้องที่ไม่มีเคลือบวางซ้อนไปมาอย่างหลวมๆ 7-8 ชั้น ที่ด้านล่างนั้นมีประตูเล็กๆ อยู่ 3 ประตูสำหรับใส่ฟืน ระยะเวลาการอบอยู่ประมาณ 8-9 ชั่วโมง คนงานต้องคอยใส่ฟืนรักษาความร้อนให้ได้ตามกำหนด เนื่องจากเคลือบที่ใช้เป็นเคลือบตะกั่วจึงหลอมตัวได้ที่อุณหภูมิไม่สูงมากนักประมาณ 900 องศา

เซลเซียส คนงานที่ชำนาญจะสังเกตจากการมองเคลือบในเตาที่มีความมันเป็นเงาเลื่อม หรือ จะให้แน็กก็ยกขึ้นตัวอย่างที่วางอยู่ในเตาออกมาดู เมื่อได้ที่แล้วก็จะจัดการถอยฟืน คือโกยเอาฟืนและถ่านในเตาออกมาแล้วปิดปากเตาด้วยอิฐทนไฟเพื่อไม่ให้อากาศเย็นผ่านเข้าไปในเตาอันจะทำให้ของเสียหาย

คนงานเอาน้ำรดถ่านแดงๆนั้น เมื่อเย็นตัวลงก็จะกลายเป็นถ่านดำๆ ซึ่งเอาไปใช้เป็นถ่านหุงข้าวได้ บ้านเราจึงไม่เคยซื้อถ่านมาใช้

พ่อไปขายกระดาษเขี้ยว

การขายกระดาษเขี้ยวนั้นพ่อต้องออกไปขายเอง วิธีการของพ่อก็คือ พ่อเอากระดาษเขี้ยวอย่างห่อด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ บรรจุลงในกระเป๋าเสื้อจันทบุรี หมายถึงเสื้อที่ทำจากจันทบุรี หิ้วติดตัวไปทุกหนทุกแห่ง ขึ้นรถลงเรือ รวมทั้งรถไฟ และ เครื่องบินในภายหลัง คิดว่าพ่อเคยเดินทางไปเกือบทุกจังหวัดในประเทศไทย

ส่วนใหญ่แล้ว พ่อเดินทางเข้ากรุงเทพฯ หรือ ไปจังหวัดอื่น ๆ ด้วยรถโดยสารประจำทาง ไปครั้งหนึ่งก็มักจะหลายวัน พ่อถึงวันกลับของพ่อ ซึ่งมักจะเป็นตอนค่ำๆ พวกเราจะชวนกันไปที่จุดนัดหมายริมถนนสุขุมวิท บริเวณที่เป็นทางแยกเข้าบ้านเรา ตรงที่นั่นมีหลักกิโลเมตรสี่ขวายอยู่ต้นหนึ่งที่เราลาดเสื้อลง นั่งๆ นอนๆ กันอยู่ตรงนั้นอย่างไม่รู้จักเบื่อเพื่อคอยพ่อ พ่อมีเสียงรลแว่วมา ก็ชะชะง่อกันที ถ้าไม่ใช่ก็ผิดหวัง ในที่สุดก็จะเป็นรถคันที่พ่อโดยสารมาจนได้ มีบางครั้งเหมือนกันที่เราต้องผิดหวัง เมื่อพ่อต้องเลื่อนกำหนดกลับ

พ่อเป็นคนซื่อของเก่ง ไม่ว่าจะเป็นผ้าผ่อนสำหรับแม่ หรือ ผ้าสำหรับตัดเสื้อให้ลูกๆ พ่อซื่อได้ของดี มีคุณภาพและสวยงาม สำหรับพวกเราเด็กๆ ไม่มีอะไรจะดีไปกว่า ท็อฟฟี่เต็นระบำ มันเป็นของนอก ขนาดก้อนลูกเต๋าหนึ่งนิ้ว ห่อด้วยกระดาษสีทองมีลายเป็นเด็กสาวเต็นระบำบัลเลต์ ฉันทจำได้แม่นจนทุกวันนี้ ซ่างเป็นของที่วิเศษเหลือเกิน หอม หวาน พ่อแจกให้คนละหนึ่งเม็ดเท่านั้น ไม่ได้ยื่นใครบ่น ทุกคนพอใจกับของฝากของพ่อ

เราได้รู้จักโลกภายนอกจากการบอกเล่าของพ่อ พอกลับถึงบ้านพ่อจะ

นั่งเล่าเรื่องราวที่พ่อเดินทาง ไปอย่างไร ไปพบใคร เขาพูดว่าอย่างไร พ่อพูดว่าอย่างไร เอาอะไรมาให้กิน ไปกินข้าวร้านไหน สั่งอะไร ราคาเท่าไร ฯลฯ โดยมีแม่และลูกๆ นั่งฟังกันอย่างสนใจ พ่อเหมือนนักเล่านิทาน บางเรื่องฟังเพลินดี เราได้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่และบุคคลต่างๆ เช่น ท่านเจ้าคุณเจียม เป็นพี่ชายของนายตำรวจใหญ่ชื่อ พลตำรวจเอกพิชัย กุลละวณิชย์ ท่านอยู่ที่วัดลาดขวาง แปรริ้ว ฯลฯ แต่บางเรื่องทำให้เรารู้ว่าการไปขายของของพ่อนั้น พ่อเหนื่อยมากทีเดียว บางครั้งต้องค้างคืนที่วัดเพราะหาเรือหรือรถกลับไม่ได้

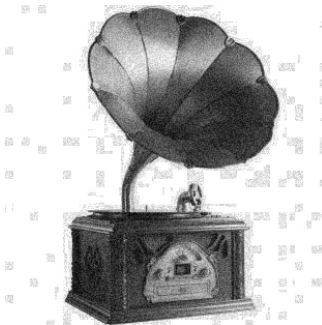
ครั้งหนึ่งพ่อมีเรื่องตื่นเต้นมาเล่าให้ฟัง พ่อไปวัดศีลขันธุ์ อยู่ที่จังหวัดอ่างทอง พ่อไปเก็บเงินจำนวนมากเอาการอยู่ สถานการณ์คงไม่น่าไว้ใจ ทางวัดต้องให้คนของวัดออกมาด้วย หลวงพ่อให้มาส่งถึงที่ที่ปลอดภัยพอที่พ่อจะจับรถต่อไปได้ พ่อมีปืนพกติดตัวไปด้วยในบางครั้ง โชคดีที่ตลอดชีวิตของพ่อไม่เคยต้องนำมันออกมาใช้ คงเป็นบุญที่พ่อทำส่งผลคุ้มครองพ่อนั่นเอง

ค้าขายกับวัด กว่าจะเก็บเงินได้ก็เมื่อทางวัดมีงานประจำปี เช่น งานฝังลูกนิมิต ทอดผ้าป่า เวลาสนุกของเราอีกครั้งหนึ่ง คือ การได้ช่วยพ่อนับเงิน เงิน 100 บาทเป็นปีกใหญ่เพราะเป็นธนบัตรใบละหนึ่งบาท ทำให้เด็กอย่างเราต้องนับอยู่หลายรอบกว่าจะครบ ไม่ขาดก็จะเกิน การได้ช่วยงานเล็กๆ น้อยๆ นี้ทำให้เราภูมิใจ

พวกพี่ๆ ยังได้ช่วยพ่อเขียนจดหมายภาษาไทยด้วย เขียนไปถึงพระที่พ่อติดต่อขายกระเบื้องอยู่ เพื่อติดตามข่าวคราวต่างๆ พ่อไม่รู้หนังสือไทยเลย นอกจากที่มีใครสอนให้เซ็นชื่อ ดังนั้นเช็คของพ่อจึงลงชื่อ “บ๊วยซัง แซ่โจ้ว” ด้วยลายมือที่มีเอกลักษณ์ อักษรไทยที่พ่อเขียนมีลักษณะการลากหางคล้ายอักษรจีน ดูพ่อจะภูมิใจภูมิใจกับลายเซ็นของตัวเองมาก ความอ่อนน้อม ความมีสัมมาคารวะทำให้พ่อเป็นที่ชอบใจของพระสงฆ์ที่ได้ติดต่อ การค้ากระเบื้องจึงมีลูกค้าเพิ่มขึ้นๆ

การออกไปติดต่อกับลูกค้า และ โลกภายนอกของพ่อ นำความทันสมัยหลายๆอย่างกลับมาด้วย พ่อซื้อวิทยุมาเครื่องหนึ่ง ทำให้พวกเราได้ฟังข่าวสาร รวมทั้งละครวิทยุอีกด้วย จำได้ว่าตอนเด็กๆ มีละครเรื่อง ล่องไพร เฒ่าทะเล แสดงโดยคณะใดก็จำไม่ได้เสียแล้ว แต่จำเสียงของผู้แสดงคนหนึ่งได้ว่าเป็น คุณสมชาย มาลาเจริญ ผู้อ่านข่าวของวิกบางขุนพรหม ถ้าจำผิดต้องขออภัยด้วย เด็กๆ นั่งล้อมวิทยุ เสียงผู้แสดงและเพลงประกอบ ช่วยสร้างความสนุกสนาน ตื่นเต้นได้อย่างยิ่ง นอกจากนี้วิทยุยังทำให้เรารู้จักเพลงสากลทั้งไทยและเทศ เช่น เพลงสุนทราภรณ์ เพลงเซเวนโลนลี่ เดย์ส ฯลฯ ต่อมาพ่อยังซื้อเครื่องเล่นแผ่นเสียงมาด้วย ต้องไขลานให้เครื่องหมุนก่อนจึงจะจดเข็มลงบนแผ่น เสียงก็จะดังออกมาจากลำโพงปากบานเหมือนดอกผักบุ้งนั้น บอกแล้วไงว่าพ่อเราทันสมัย

ปีไหนก็จำไม่ได้แล้ว เมื่อฉันมีอายุสัก 7 ขวบ พ่อก็ซื้อรถยนต์ มันเป็นรถโอเปิลแวน ตอนนีเเองที่ฉันได้เข้ากรุงเป็นครั้งแรก พ่อพาไปดูสเก็ตน้ำแข็ง คณะฮอลีเดย์ออนไอซ์ แสดงที่สวนลุมพินี ฉันคิดว่าเป็นช่วงวันรัฐธรรมนูญ สมัยนั้นมีการเฉลิมฉลองกันอย่างใหญ่โต เห็นหรือยังว่าพ่อทันสมัยแค่ไหนที่หอบลูกจูงลูกมาดูการแสดงที่แสนวิเศษและสวยงาม ก่อนการแสดงพวกเรายังได้กินก๋วยเตี๋ยว ราดหน้าแสนอร่อยอีกด้วย พ่อคนเดียวที่เตรียมการทั้งหมดนี้ เพื่อให้พวกเราได้มาเที่ยวสนุกสนาน สัมผัสกับความทันสมัยอย่างสุดๆในยุคนั้น พ่อช่างยอดเยี่ยมจริงๆ

บทสวดท้าย

โรงงานของเราอยู่ใกล้วัดเขาบางทราย พ่อจึงให้ลูกๆเรียนหนังสือที่โรงเรียนวัดแห่งนี้ โรงเรียนระดับประถมศึกษาชื่อ “พุทธยาคม” ส่วนระดับมัธยมศึกษาชื่อ “สุขบท” พี่น้องเราทุกคนในเก้าคนเรียนที่นี่ การเรียนของเราอยู่ในเกณฑ์ดี สามารถทำชื่อเสียงให้โรงเรียนได้พอสมควร ความสัมพันธ์กับคุณครูค่อนข้างดีมาก เราได้รับคำแนะนำเรื่องการเรียนต่อในกรุงเทพฯจากท่านด้วย

พี่ชายคนโตเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนพาณิชยการพระนคร ส่วนพี่ชายคนรองเรียนต่อที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พี่สาวเข้าเรียนที่โรงเรียนสาธิตปทุมวัน พี่ชายคนที่สี่และห้าเรียนต่อที่โรงเรียนวัดเทพศิรินทราวาส ตัวฉันเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนสาธิตประสานมิตร ส่วนน้องๆ อีกสามคนเริ่มเรียนหนังสือในกรุงเทพฯ พ่อและแม่สนับสนุนการศึกษาของพวกเราอย่างเต็มที่ ท่านทำงานเหน็ดเหนื่อยกันมาก พวกเราจึงตั้งใจเรียนเพื่อให้ท่านสบายใจและภูมิใจ ในที่สุดลูกๆก็ได้สำเร็จการศึกษา มีการงานที่ดีกันทุกคน

หลายปีมาแล้ว พวกเราชวนพี่สาวซึ่งกลับมาเยี่ยมแม่จากต่างประเทศ ให้ไปย้อนอดีตกันที่เมืองชลฯ โดยมีวัดเขาบางทรายเป็นจุดนัดหมาย เรารวมพลกันได้มากเกินคาด พี่น้อง 5 คน เขยและสะใภ้ 3 คน หลานอีก 2 คน เป็นคณะใหญ่ ออกเดินทางกันแต่เช้า พี่ชายใหญ่ไม่ลืมที่จะนำแอ๊คคอดี้นไปด้วย

เมื่อแวกราบพระสงฆ์ที่เคารพแล้ว ก็ได้เวลาขึ้นเขากัน ทุกคนเบิกบานกันมาก เห็นสิ่งใดก็จะโยงไปถึงเหตุการณ์ครั้งยังเด็ก เรื่องราวมากมายถูกเล่าขานสู่กัน เดินไป พักไป ร้องเพลงกันไป ไม่นานก็ถึงมณฑปบนยอดเขาโดยไม่เหนื่อยกันมากนัก

ที่ระเปียงมณฑป คณะนักร้องลายครามเปิดคอนเสิร์ตเต็มรูปแบบขึ้น พวกเราสนุกกับการร้องเพลงประจำโรงเรียน เพลงของทหารเรือ เพลงฮิตร่วมสมัย ฯลฯ บรรยากาศอบอุ่นไปด้วยความทรงจำอันอบอุ่น

หลังพักผ่อนรับประทานของว่าง และ ซึมซับความทรงจำกันแล้ว ก็ถึงเวลากลับ คณะของเรา เดินกลับลงมาพร้อมกับประสานเสียงเพลง Happy Wanderer รับกันเป็นทอดๆ นับเป็นการเดินทางครึ่งหนึ่งในชีวิตที่มีความสุขที่สุด

I love to go a-wandering,
along the mountain track,
and as I go, I love to sing,
My knapsack's on my back.

Val-deri,Val-dera,
Val-deri,
Val-dera-ha-ha-ha-ha-ha
Val-deri,Val-dera.
My knapsack's on my back.

เวลเดอรี...เวลเดอระ...
เวลเดอรี...
เวลเดอระ ฮะ ฮะ ฮะ ฮะ ฮะ
เวลเดอรี...เวลเดอระ
มาย แนพ แซค อีส ออน มาย แบค...

พ่อเสียชีวิตในปี พ.ศ. 2536 เมื่ออายุ 81 ปี ส่วนแม่เสียชีวิตในปี
พ.ศ. 2555 เมื่ออายุ 96 ปี

ชีวิตเรายังต้องเดินทางกันอีกไกล พ่อกับแม่จะเป็นเข็มทิศนำทางของ
เราตลอดไป

